

Problematika domácího násilí páchaného na seniorech

Kateřina Filipová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina FILIPOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Problematika domácího násilí páchaného na seniorech**

Zásady pro vypracování:

Studium literatury v oblasti zvoleného tématu

Shromáždění podkladů

Vymezení teoretické části a zpracování východisek

Rámcové rozdělení kapitol

Příprava metodiky výzkumu

Zpracování a vyhodnocení výzkumu

Dopsání obou částí práce

Sepsání závěru a úvodu

Kompletování písemné práce

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CONWAYOVÁ, H. L. Domácí násilí. 1. vyd. Praha: Albatros. 2007. 159 s. ISBN 978-80-00-01550-7

MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. Sociální práce v praxi, 1. vyd. Praha: Portál. 2005. 227 s. ISBN 80-7367-002-X

MACH, J., a kol. Když Vás trápí někdo blízký. Praha: Portál. 1999. ISBN 80-7178-337-40

ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí ve faktech a teoriích. In Gender - rovné příležitosti č. 1. Výzkum. 2002. ISSN 1213-0028

DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. Pracovní manuál. Praha: Agis. 2005. ISBN 80-239-5686-8

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Antonín Bůžek, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **17. února 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 17. února 2009

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

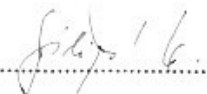
Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 11.5.2009

.....

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

ABSTRAKT

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma domácího násilí. Práce je zaměřena na problematiku domácího násilí na seniorech. Snažila jsem se zachytit současný stav této problematiky. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsem se soustředila na vysvětlení pojmů domácí násilí, jeho hlavní aktéry – agresor a oběť, příčiny, důsledky a možnosti pomoci obětem domácího násilí. V praktické části je popsán výzkum zaměřený na zjištění znalostí a názorů seniorů, týkajících se problematiky domácího násilí a jejich pohledu na seniory jako oběti domácího násilí. Ve výzkumné části jsem provedla výzkum prostřednictvím dotazníků. Výzkum byl uskutečněn kvantitativní metodou. Dále byla použita technika polostandardizovaného rozhovoru. Jsou zde interpretovány výsledky provedeného výzkumu a zodpovězeny dílčí výzkumné otázky s hypotézami. V závěru práce hodnotím výsledky práce.

Klíčová slova: agrese, agresor, domácí násilí, násilí, oběť, senior, týrání

ABSTRACT

I chose the theme of the domestic violence for my bachelor work, mainly focused on questions of the domestic violence committed on senior citizens. I tried to look into this contemporary problem. The work consists of the theoretical part and the practical part. In the theoretical part of my work I explained terminology of the domestic violence, the persons involved – aggressor and victim, the causes and the consequences too and a possible rescue for victims. The research of the practical part is concentrated to finding out the knowledge and meanings of the senior citizens concerning to the problem of domestic violence and their view of senior citizens as the victims of domestic violence. In the research part I did an investigation through the questionnaires. The research was carried out by means of quantitative method. Further was used the technical half-standardized interview. The results of the research are interpreted in the practical part and also the partial experimental questions are answered with hypotheses. The last part summarizes my final work.

Keywords: aggression, aggressor, domestic violence, violence, victim, senior, abusement

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce PhDr. Antonínu Bůžkovi, Ph.D. za vstřícný přístup a odbornou pomoc při vedení mé závěrečné práce.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PROBLEMATIKY	11
1.1 TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	11
1.2 SPECIFICKÉ RYSY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	12
1.3 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ.....	13
2 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	14
3 PROTAGONISTÉ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	17
3.1 AGRESOR.....	17
3.2 OBĚŤ.....	18
4 DRUHY, FORMY A ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	20
4.1 DRUHY A FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	20
4.2 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	22
5 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	23
6 FÁZE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	24
7 TYP OHROŽENÉ SKUPINY.....	25
7.1 NÁSILÍ PÁCHANÉ NA SENIORECH.....	25
7.1.1 Fakta vedoucí k problematice domácího násilí vůči seniorům.....	25
7.1.2 Charakteristika pojmu násilí vůči starším členům rodiny.....	25
7.1.3 Typy páchaného násilí na seniorech.....	26
7.1.4 Důsledky násilí páchaného na seniorech.....	26
8 INTERVENCE PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ.....	27
9 POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	28
9.1 PREVENCE.....	28
9.2 NEZISKOVÉ ORGANIZACE V BOJI PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ.....	29
9.2.1 Typy neziskových organizací.....	29
9.3 CENTRA A SDRUŽENÍ S OKAMŽITOU POMOCÍ.....	31
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	32
10 CHARAKTERISTIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	33
10.1 CÍL VÝZKUMU.....	33
10.2 FORMULACE PROBLÉMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ VÝZKUMU.....	33
10.3 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	34
10.4 ZVOLENÁ TECHNIKA VÝZKUMU.....	34
10.5 SLEDOVANÝ VZOREK.....	35
10.5.1 Charakteristika zkoumaných osob.....	36

10.6	REALIZACE VÝZKUMU.....	36
10.7	ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZA ÚDAJŮ ZÍSKANÝCH DOTAZNÍKEM.....	37
10.8	VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE.....	60
10.9	OVĚŘENÍ HYPOTÉZ.....	62
10.9.1	Odpovědi na otázky dílčích cílů výzkumu.....	63
	ZÁVĚR.....	65
	SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila téma, které je z mého pohledu fenoménem dnešní doby. Jedná se o problematiku domácího násilí páchaného na seniorech. Z hlediska domácího násilí je tato tematika ve vztahu k ohroženým skupinám, zejména pak skupinám seniorů, často opomíjena. Ve své práci se chci zabývat tím, jak přistoupit k tomuto tématu, kde je jedním z důležitých faktorů uplatňování vhodné prevence. Domácí násilí je jednou z nejrozšířenějších forem násilí, vyskytuje se v mnoha podobách a je pácháno na lidech různých kategorií bez rozdílu věku. Objevuje se ve formě násilí mezi muži a ženami, u osob stejného pohlaví, ale také na dětech či mezi generacemi. Je alarmující, že domácí násilí je páchané na těch, kteří nemají šanci se bránit. Charakteristickým znakem je zejména tendence opakování a dlouhodobost, což ohrožuje zdraví a život oběti. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zabývat právě touto problematikou.

Cílem mé práce je zamyšlení se nad problematikou domácího násilí vůči seniorům a navržení možnosti pro zlepšení řešení tohoto problému.

Práce je rozdělena na dvě části, na teoretickou a praktickou část. V teoretické části uvádím teoretická východiska, jako jsou vymezení pojmu domácí násilí, specifika domácího násilí a mýty, které se o něm vedou. Dále nastiňuji příslušnou legislativu a v této souvislosti uvedu protagonisty, se kterými souvisí jejich charakteristika. Také druhy, formy a znaky domácího násilí. Budu se zabývat tím, kde vznikají příčiny takového jednání a jeho fázemi. V neposlední řadě se budu zajímat o typ ohrožené skupiny, tedy o seniory, o fakta spojená s problematikou násilí o charakteristiku, typy násilí a důsledky, jaké zanechávají na seniorech. Závěrem teoretické části prezentuji možnosti intervence a pomoci obětem domácího násilí. V praktické části je mým cílem pomocí dotazníku zjistit, jak vnímají celou problematiku sami senioři různých věkových kategorií srovnáním mužů a žen, přičemž na základě výzkumu potvrdím či vyvrátím stanovené hypotézy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PROBLEMATIKY

1.1 Terminologické vymezení domácího násilí

Z pohledu českého práva není domácí násilí dosud definováno, a zmíněný pojem „domácího násilí“ není nijak používán.

Obecně lze říci, že pojem domácí násilí zahrnuje násilné jednání, které je páčáno především v kruhu rodinném osobami, které se dají považovat za osobu blízkou. (Martinková, 2001).

Podle Matouška (2005, s. 227) jde o „*formy fyzického, sexuálního a psychického týrání ve všech druzích blízkých vztahů, včetně vážných pohrůžek použití podobného násilí*“. Dále říká, že osoby blízké mohou, ale také nemusí žít ve společné domácnosti, přičemž spolu mohly v minulosti žít, ale také nemusely. Uvádí také, že násilí je páčáno ve většině případů proti ženám. Za násilí lze tedy považovat cokoli, co negativně působí na fyzickou, duševní a sociální pohodu a zároveň porušuje práva na osobní svobodu, bezpečí, lidskou důstojnost apod.

Gjuričová (2000) dodává, že za domácí násilí se dá považovat takové násilí, kterým agresor působí nepřiměřeně na tělesnou a psychickou stránku blízké osoby a poškozuje tím její členy.

Násilí lze dělit na dva pojmy, a to *násilí absolutní*, které se vyznačuje faktem, kde je patrná chybějící složka vůle u oběti a tím se vylučuje její vlastní jednání. Oproti tomu *násilí kompulzivní* je charakteristické pro zmíněný pojem domácího násilí, kdy není cílem vyřadit vůli oběti, ale působit stále na její psychickou stránku, dokud oběť nepodlehne.

Jedná se tedy o násilné chování v kruhu rodinném vůči jejím členům a v důsledku takového jednání bývá následkem poškození osobnosti z různého hlediska, a to buď fyzického, psychického či sociálního.

1.2 Specifické rysy domácího násilí

Domácí násilí má specifické rysy, kterými se toto násilí projevuje. Jedná se o specifický druh násilí, jelikož se odehrává v kruhu rodinném mezi osobami, které jsou si navzájem blízké. Důležitým faktorem v tomto případě je rozpoznat rysy násilí, které se v daném prostředí vyskytují opakovaně a s přibývajícím intenzitou.

Mezi specifické rysy domácího násilí patří zejména *kruh rodinný*, který lze nazývat jako *začarovaný*. Násilí se zde objevuje často a opakovaně.

Avšak mezi další významný rys domácího násilí, který lze považovat za specifický, patří *syndrom*, který se nazývá *stockholmský*. Stockholmský syndrom byl charakterizován již v sedmdesátých letech minulého století, přičemž souvisel s přepadením banky, kdy pachatelé loupežného přepadení jedné banky zadrželi rukojmí, které posléze zadržovali několik dní. Pro tento syndrom je typická převaha mocenská, která vychází z vlivu agresora na oběť, která se nemůže nijak bránit. Předpokladem tohoto syndromu bývá permanentní a intenzivní ohrožení oběti. Jedná se tedy o zvláštní jev, kdy dochází k velice silné citové vazbě agresora na oběti a opačně. Předpokladem vzniku zmíněného syndromu je zejména izolovanost oběti od ostatní společnosti a v tomto důsledku oběti nezbývá jiná možnost, a oběť v některých případech agresora dokonce omlouvá.

Huňková (2004, s. 109) dále říká, že "...týraná oběť navíc trpí syndromem týraných obětí, a jedná-li se o dlouhodobé týrání, je téměř vyloučené, aby se z tohoto stavu vymanila. Tento syndrom je charakteristický širokým spektrem psychických a behaviorálních reakcí oběti na prožité týrání." V návaznosti na projevy jsou zde typické poruchy osobnosti, které se projevují sníženou sebedůvěrou, pocity bezmoci, časté sebeobviňování. Dochází také k neurotickým poruchám, kterým je vlastní deprese, poruchy spánku, pocit úzkosti. K těmto poruchám se dále můžou přidružit onemocnění psychosomatického typu, jakými jsou astma, nechutenství, migrény, vředy apod.

1.3 Mýty o domácím násilí

Marrewa (2002, s. 177) se zabývá mýty o domácím násilí. Je udivující, že i přes to, že společnost je v mnohém informována, existují mýty a předsudky o domácím násilí, které mají přetrvávající charakter. Níže jsou uvedeny takové mýty, které jsou mezi lidmi stále rozšířené a mnoho lidí jim věří.

- *Domácí násilí je nepředvídatelné* – s tímto tvrzením nelze souhlasit, protože domácí násilí se pohybuje v rozpoznatelném cyklu.
- *Za násilné chování oběti může alkohol* – alkohol není příčinou násilného chování agresora, ale slouží jako spouštěč incidentů. Avšak agresori užívají alkoholu jako omluvu pro své jednání.
- *Násilí se dopouštějí psychopatické a sadistické osoby* – poruchy osobnosti u agresorů se samozřejmě vyskytují, ale stejně tak se můžeme setkat s osobou, která má několik tváří. Navenek se chová jako milující osoba, avšak v soukromí užívá násilného chování.
- *Domácí násilí představuje podlitiny* – většina agresorů užívá např. fackování jako projev tělesného násilí, ale ne ve všech případech je důsledkem hospitalizace v nemocnici či smrt oběti.
- *Agresory jsou nevzdělání a chudí lidé* – jak je níže zmíněno, domácí násilí nezávisí na sociálním postavení agresora.
- *Ženy si o to říkají* – žádný člověk si v důsledku svého chování nezaslouží být bit.

2 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Násilí v rodině je všeobecně považováno za jev, který negativně působí na společnost. V tomto smyslu existují zákony, které jsou v souladu s Listinou základních práv a svobod, které deklarují rovnost v lidské důstojnosti a právech, jež jsou součástí Ústavy České republiky. Listina základních práv a svobod dává ve svém článku 7 jasně najevo, že nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení či trestu. Dále z jejího obsahu vyplývá, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena, popř. může být omezena jen v případech, které stanoví sám zákon. Je tedy patrné, že zákony by měly být v souladu s tímto ustanovením. Avšak je vidět, že stávající právní úprava České republiky není ve smyslu řešení problematiky domácího násilí dostačující, vzhledem k tomu, že neexistuje trestný čin, který by svým charakterem naplňoval veškeré formy násilí v jedné skutkové podstatě. Takové jednání je v současné době z právního hlediska posuzováno jako přestupek a jednotlivé trestné činy proti životu a zdraví, dále proti svobodě a lidské důstojnosti. Toto hledisko snižuje závažnost této problematiky, která je v současné době alarmující. Vzhledem k samotné problematice domácího násilí lze spatřit výrazný nedostatek, kdy ustanovení trestního práva řeší stíhání pachatele a dále již neřeší ochranu oběti. Ochrana oběti před samotným pachatelem je přímo primární, přičemž potrestání pachatele je sekundárním řešením.

Zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, platný na území České republiky ještě donedávna neobsahoval žádná specifická ustanovení, jež by postihovaly pachatele deliktu domácího násilí. Jednotlivé akty domácího násilí je možné posuzovat podle charakteru existujících ustanovení trestního zákona chránícího fyzickou a psychickou integritu jedinců. Existují trestné činy, kterých se pachatelé dopouštějí nejčastěji, a to zejména: **§197a – Násilí proti jednotlivci či skupině obyvatel, odst. 1** – *Je patrné, že ten, kdo jinému vyhrožuje usmrcením či těžkou újmou na zdraví či jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.* Za obavu můžeme v tomto případě považovat vyhrožování, které způsobuje stísnující pocit oběti. Lze říci, že v případě, že je takové chování doprovázeno chováním, které může vést k splnění vyhrůžek, oběť se může domnívat, že se tak skutečně stane, tento případ pak v oběti vyvolává pocit strachu.

§215 – Týrání svěřené osoby, odst. 1 a 2 – *Ten, kdo týrá osobu, která je v jeho péči či výchově, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta. Odnětí svobody na*

dvě léta až osm let je pachateli přiznáno v případě, že pokračuje v páčání takového trestného činu po delší dobu a nebo spáchá-li uvedený trestný čin výše uvedený zvláště surovým způsobem, případně na více osobách. Pomocí tohoto paragrafu jsou chráněny osoby, které jsou vzhledem ke svému věku či z jiných důvodů v péči jiné osoby. Poškozeny mohou být osoby různého spektra, a to jak děti, tak také osoby tělesně postižené, mentálně postižené, nemocné či staré. Pachatelem se může stát pouze osoba, která se stará o výchovu či péči výše zmíněných osob.

§221 – Úmyslné ublížení na zdraví, odst. 1,2,3 – Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. V odstavci číslo dvě se uvádí, že odnětí svobody na jeden až pět let bude uloženo pachateli (písm. a), který spáchá trestný čin výše uvedený na svědkovi, znalci či tlumočnickovi pro výkon jejich povinnosti. V případě, že pomocí úmyslného ublížení na zdraví se způsobí těžká újma na zdraví oběti (písm. c), bude postupováno při posuzování délky trestu opět v délce trvání od jednoho do pěti let. Odstavec tři uvádí, že na základě úmyslného ublížení na zdraví, které způsobí oběti smrt, bude pachateli uložen trest o délce až osmi let odnětí svobody.

Obdobně je postupováno v **§222 – Úmyslné ublížení na zdraví s těžkou újmou, odst. 1,3** – Kdy odstavec jedna uvádí, že je pachatel potrestán odnětím svobody v délce trvání od dvou až osmi let. Těžkou újmou lze chápat ublížení na zdraví, které způsobují jen vážné poruchy zdraví či vážná onemocnění. Odstavec číslo tři dále obsahuje fakt, že v případě, že pachatel svým úmyslným ublížením na zdraví s těžkou újmou oběti způsobí smrt, bude mu uložen trest odnětí svobody v délce trvání pět až dvanáct let.

§231 – Omezování osobní svobody – odst. 1,2,4 – Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, může být podle odst. jedna potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Podle odst. dvě lze pachatele potrestat až na tři léta v případě, spáchá-li takový to čin v úmyslu usnadnit jiný trestný čin. V případě, že pachatel svým činem uvedeným v odst. jedna způsobí oběti újmu na zdraví či smrt nebo jiný závažný následek, bude pachatel potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let. Toto jednání způsobuje oběti omezení osobní svobody a její volný pohyb, přičemž se ve svém pohybu neúmyslně omezuje.

Obdobně je postupováno v **§232 – Zbavení osobní svobody, odst. 1,2** – Kdy ten, který zbaví osobní svobody oběť, může podle odst. jedna být pachatel potrestán odnětím svobody v délce trvání na tři léta až osm let. Podle odst. dvě může být pachatel potrestán odnětím svobody v délce trvání pěti až dvanácti let v případě, že oběti způsobí zbavením osobní svobody těžkou újmou na zdraví, smrt či jiný závažný následek. Zbavení osobní

svobody může být chápáno jako dlouho trvající či trvalé omezení osobní svobody oběti, která prožívá v důsledku svého uvěznění obtížný život.

§235 – Vydírání, odst. 1,2d,3 – Kdo jinému násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude podle odst. jedna potrestán odnětím svobody až na tři léta. Podle odst. dvě písm. d způsobí-li pachatel takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo značnou škodu, bude potrestán odnětím svobody od dvou do osmi let. Odst. tři říká, že způsobí-li pachatel činem výše uvedeným smrt či škodu velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody v délce rozsahu od pěti do dvanácti let. Pohrůzkou násilí lze chápat pohrůzku bezprostředního násilí i v blízké budoucnosti.

S domácím násilím souvisí další paragrafy, jakými jsou **§171 – Maření výkonu úředního rozhodnutí**, **§202 – Výtržnictví**, **§216 – Únos**, **§219 – Vražda**, **§225 Rvačka**, **§237 – Útisk**, **§238 – Porušování domovní svobody**, **§241 – Znásilnění**, **§242 – Pohlavní zneužívání**. Při posuzování závažnosti trestného činu způsobeného pachatelem je rozhodujícím prvkem následek, který v důsledku chování pachatele na oběti zanechá stopy.

3 PROTAGONISTÉ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

3.1 Agresor

Agresorem lze nazvat člověka, který se v domácím prostředí chová tak, že jeho chování vykazuje známky domácího násilí. Jak popisují odborníci, agresoři pocházejí ze všech věkových, etnických, náboženských či socioekonomických skupin, kdy míra vzdělání nijak nehraje důležitou roli. (Martinková, Macháčková, 2001)

Existují skutečnosti, které se odrážejí na chování jedince, jenž má sklony k násilnému chování, např. osobnost jedince je poznamenána z období dětství, kdy otec měl výhradní slovo v rodině, či otec v rodině úplně chyběl. (Vágnerová, 2004) Ne každý agresor ve všech případech vykazuje známky násilného chování.

Skutečnost, že se jedinec stane agresorem na základě zážitků z mládí, nemá jedinou příčinu, avšak podílejí se na tom faktory, jako jsou nedostatek lásky, citový chlad rodičů, povaha a temperament jedince, tolerance k násilí, kruté tělesné týrání ze strany rodičů apod. Mezi typické projevy a chování agresorů patří impulsivnost, vznětlivost, sobeckost, agocentričnost, snadná urážlivost, menší citlivost k možným následkům jednání, sklon k agresi, touha dominovat. (Vágnerová, 2004)

V tomto smyslu lze pachatele rozdělit na dvě skupiny, a to *jedinec se sociálními problémy*, který v domácím prostředí, avšak i na veřejnosti vykazuje známky násilného chování a má shodné rysy s pachateli násilných činů. Oproti tomu lze definovat *jedince tzv. dvojí tváře*, který má dvě strany osobnosti, přičemž se v soukromém životě chová odlišně, než-li je tomu na veřejnosti, kde může vykazovat známky slušného, úspěšného a lidmi oblíbeného jedince. Avšak nejsou-li naplněna výše zmíněná aj. kritéria, může jedinec propadnout frustraci, která vyústí v násilné chování, které si vybíjí v domácím prostředí na svých blízkých. Ve zmíněných případech se může jednat o osoby, jež mají nízkou sebeúctu, ale také vysokou sebedůvěru. Těmto jedincům chybí často pocit viny, empatie, tolerance, stud apod. Své neúspěchy svalují na blízké osoby a domnívají se, že za jejich činy mohou právě oni. Své chování popírají a obracejí ho v žert. V horších případech své chování vysvětlují požíváním alkoholu nebo drog. Avšak požíváním alkoholu kompenzují zátěžové situace a snaží je jím vzniklé situace zlehčovat. Povahové rysy agresorů lze

přirovnat k povahovým rysům jedinců, kteří trpí poruchou osobnosti. Z uvedených rysů je patrné, že inteligentní násilníci jsou schopni rafinovaně provádět nepřímou agresi, kdy na oběť působí psychicky a využívají k tomu citové či jiné vydírání. Přičemž fyzické násilí páchané přímo na oběti je typickým projevem jedince s nízkou inteligencí.

Je patrné, že i mimo výše uvedené velké skupiny agresorů existují další, jež svými projevy spadají do dalšího členění skupin agresorů páchajících domácí násilí. Důležitým faktorem v tomto případě je druh formy týrání oběti, v tomto smyslu pak lze definovat surovce, žárlivce, lháře, vyděrače, sexuálního násilníka, špatného otce, pána domu a psychického utlačovatele.

Typickým projevem chování agresora je, že po prvotních útocích na oběť přislíbí cokoliv, omlouvá se a vyžaduje usmíření. Mohou následovat i dárky apod. Avšak opakují-li se útoky, tak jsou zpravidla o něco brutálnější.

3.2 Oběť

Obětí domácího násilí se může za určitých okolností stát každý z nás, přičemž existují faktory, které mohou v mnohém pravděpodobnost vzniku násilného chování na oběti zvyšovat. Těmito faktory jsou zneužívání, týrání či násilné chování v období dětství jedince.

Nejčastějšími oběťmi domácího násilí jsou ženy, a stejně jako je tomu u agresorů, tak i v tomto případě nerozhoduje věková, etnická, náboženská či socioekonomická stránka, ani vzdělání.

Obecně se uvádí, že z pohledu domácího násilí neexistuje žádný osobnostní profil oběti, avšak na okolí působí oběť nevysvětlitelně. Ve většině případů se jedná o stejné známky chování, a to zapírání, zlehčování, omlouvání agresora či sebeobviňování. Avšak přihlédne-li se k frekvenci působení násilí, tak jsou tyto projevy zcela přirozené.

Existuje však soubor charakteristických faktorů, který se odvíjí od zneužívání, jež vede ke snížené schopnosti oběti efektivně reagovat na prožívané násilí, a za ten je považován *syndrom týrané ženy*, kterému jsou vlastní různé projevy, a to *posttraumatická stresová porucha, naučená bezmocnost, sebezničující reakce*.

Posttraumatická stresová porucha je zvýrazněna ztrátou životní perspektivy, celkovou netečností, otupělostí a omezenou přístupností v kontaktu s ostatními jedinci. V opačném případě je zde potlačeno přirozené chování. V běžných případech se jedinec rozčiluje a dává najevo emoce a v tomto případě je typické zablokování exprese vzteku a je patrná extrémní laskavost, neprůbojnost, vstřícnost apod. (Čírtková, 1998)

Naučená bezmocnost je typickým důsledkem týrání blízkým člověkem, kdy se oběť naučí, že nemá kontrolu nad nepříjemnými událostmi a každý pokus o změnu je předčasně vzdán. Takový jedinec propadá v celkovém projevu osobnosti a stává se pasivním vůči negativním životním situacím. Má snížené sebevědomí a ztrácí vlastní hodnoty. Toto chování je provázáno nejistotou a nerozhodností. Pro oběť je velice složité rozpoznat chování agresora, jelikož si sama neuvědomuje, co může považovat za normální a co ne. Oběti, které od začátku zaujaly aktivní postoj, jsou později schopné vyhledat odbornou pomoc, kdežto oběti, které od začátku zaujaly pasivní postoj, vyhledají odbornou pomoc až v případě, kdy jim půjde o vlastní život.

Sebezničující reakce vyvolávají největší údiv společnosti, přičemž se jedná o typickou strategii, jak se vyrovnat s opakovaným násilím. Jsou zde patrné reakce oběti, které jsou spojené s popíráním viny útočníka, minimalizují následky způsobené agresorem, oběť popírá viktimizaci (popírá své zneužívání, zranění připisuje jiné důvody, může se objevit psychogenní amnézie, necitlivost na bolest) či odmítá možnosti záchrany. Základ sebezničující reakce tvoří manipulace s realitou, kdy oběť si vytvoří vlastní názor na svět, přičemž je pro ni zcela normální násilí, které je na ní pácháno. Logicky si toto násilí dává do souvislostí a nespatřuje v něm nic zvláštního. V důsledku této manipulace je oběť schopna běžně fungovat v životních situacích. (Čírtková a kol., 2007)

4 DRUHY, FORMY A ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

4.1 Druhy a formy domácího násilí

Domácí násilí zahrnuje závažný problém. Z pohledu odborníků existuje několik druhových rozlišení domácího násilí a v literatuře jsou také nejednotně uváděny, ale níže uvedené druhy jsou charakteristické pro samotný pojem domácího násilí.

Dle Voňkové (2004) se jedná o druhy, které vystihují násilí v rodině a celkově v domácnosti, přičemž se v největší míře jedná o projev *fyzického, psychického, sexuálního a ekonomického násilí*.

V dalších případech se jedná také o *sociální násilí – tzv. izolaci, emocionální násilí, spirituální násilí*. Pouze v krajních případech se jedná o *homofobní násilí a imigrační násilí*.

- ***Fyzické násilí***

Pro fyzické násilí jsou typické fyzické útoky na oběť. Je na diskuzi, co lze považovat za projev domácího násilí. Obyčejná facka nemůže být definována jako projev domácího násilí, přičemž opakované facky s užitím neúměrné síly lze považovat za známku domácího násilí. Jedná se zejména o bití pěstmi, zmíněné fackování, pálení oběti, tahání za vlasy, ohrožování zbraní či nožem, dále strkání, škrcení, znehybnění oběti, přivazování k nábytku, házení předmětů po oběti a v neposlední řadě také zatlačování do kouta.

- ***Psychické násilí***

Násilí tohoto typu vede k neurotickým stavům, kdy oběť trpí psychosomatickými onemocněními. Je zde ponižována lidská důstojnost a popírána celá osobnost ze strany agresora. Psychické násilí poskytuje agresorovi psychické ovládnutí oběti, přičemž období, ve kterém takové násilí nastává, se nazývá obdobím „vymývání mozku“. Oběť je znejistěna a zároveň se zde snižuje sebevědomí oběti. Typickými prvky jsou slovní týrání,

zesměšňování v domácnosti, ale také na veřejnosti, dále neustálá kontrola denního režimu, výslechy, vyhrožování, obviňování, zákazy, hrubé chování a ničení oblíbených věcí oběti.

- ***Sexuální násilí***

Zahrnuje sexuální činy, které jsou na oběti páčány, a to proti vůli oběti. Jedná se o sexuální znásilnění, napadání, ponižování během sexuálního ukájení agresora. Tento typ násilí má na oběti psychické a v horších případech i fyzické následky.

- ***Ekonomické násilí***

Vyznačuje především zamezení možnosti oběti disponovat s finančními prostředky. Dále neposkytování peněžních prostředků na domácnost a panuje zde absolutní kontrola nad výdaji oběti.

- ***Emocionální násilí***

Prvkem vykazujícím emocionální týrání je zejména zastrašování a užívání vyhrůžek a ponižování oběti. Často užití křiku, nadměrné používání síly, vyvolání strachu, ničení osobních věcí, popř. týrání zvířat před očima oběti. Ponižování oběti je nejhorší manipulací s celou osobností oběti, přičemž agresor ji přesvědčuje, že příčinou takového jednání je oběť sama.

- ***Sociální násilí***

Jedná se o uzavření rodiny před okolním světem, jsou zde používány zákazy kontaktu s přáteli a jinými rodinnými příslušníky s cílem obětí domácího násilí izolovat. Panuje zde soustavná kontrola oběti, zákaz telefonování, vycházení, oblékání, omezování ve sledování televizních programů, poslouchání rádia, čtení novin a knih apod.

4.2 Znaký domácího násilí

Objasnění znaků domácího násilí tvoří základ pro jejich charakteristiku. Skutečnosti, které jsou s nimi spojené, se odehrávají v prostředí domova a agresor je vždy patrný. Proto je vždy obtížné odhalit tento typ násilí a pomoci případným obětem.

Mezi hlavní znaky patří zejména izolovanost oběti v důsledku toho, že tento typ násilí se odehrává v domácím prostředí, a v této souvislosti je patrný další znak, že totožnost agresora je známa.

Pomoci odlišit domácí násilí od neustávajících hádek a běžných sporů pomáhají následující znaky: (Buskotte, 2008)

- **Četnost opakování a dlouhodobost násilí** – Jedná se o opakující se útoky. Ve většině případů se nejedná o jeden čin agrese, ale domácí násilí mívá cyklicky opakující se fáze.
- **Stupňování intenzity násilí** – Domácí násilí nemusí být zpočátku oběti odhaleno, jelikož mívá většinou mírný a nenápadný začátek. Zpočátku mívá domácí násilí psychický ráz a útoky nejsou vedeny proti lidské důstojnosti. Primárním cílem je tedy oběť izolovat a minimalizovat její sebevědomí. Postupně se násilí stupňuje a je narušena lidská důstojnost a to opakovaně, hrubě. Oběť je zesměšňována a izolována.
- **Neměnitelné role aktérů** – Blízký vztah oběti a agresora, přičemž násilí oběti ubližuje, ale k agresorovi má těsnou vazbu. Jedná se o klíčový znak, k jehož rozpoznání pomáhají negativní vymezení. K násilí dochází mezi osobami ve vztahu a kde jsou důležitým identifikačním znakem jasné role. Jedna osoba je týrána a druhá osoba je násilnou osobou.
- **Místo, kde dochází k násilí (domácnost)** – Domácí násilí zůstává skryto z důvodu, že se odehrává v soukromí. Tendence spáchat domácí násilí je téměř vždy spojena se snahou skrýt toto násilí před společností a to je vždy spojeno s nedostatkem svědků a důkazů.

5 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

O příčinách domácího násilí vypovídá mnoho teorií. V současné době se již neužívají původní *jednofaktorové teorie*, které se opíraly o *psychologické teorie*, které příčinu přisuzovaly poruše osobnosti agresora.

Biologicko – genetické teorie vycházely z obecné dispozice k projevům agresivního chování. V poslední řadě se užívala *sociologická teorie*, která sdělovala, že násilí souvisí s uplatněním moci ve společnosti, zejména mužské.

Dnes se již užívají tzv. *multifaktorové teorie*, které jsou v současné době přínosem, a je zřejmé, že uvedené jednofaktorové teorie oplývají svými nedostatky. Jak uvádí Voňková (2004), tak mezi významné multifaktorové teorie lze řadit pojetí D. G. Duttona, který uvádí, že příčiny domácího násilí vyplývají ze čtyř faktů, a to:

1. *Individuální charakteristiky osobností pachatelů a obětí* – ve vzájemné interakci.
2. *Životní a sociální okolí protagonistů* – ve vzájemné interakci působení struktur a situací.
3. *Podmínky vůči mikrosystému rodiny* – vzájemná interakce rodinných příslušníků vůči předepsaným rolím, zátěžovým situacím a očekávaným reakcím na situace. V tomto případě jsou rozhodující normy v rodinných vztazích.
4. *Patriarchální hierarchie hodnot* – ve společnosti mají muži nadvládu.

Řada odborníků se však domnívá, že příčiny lze spatřovat ve vztahové nespokojenosti a negativní hodnocení chování členů rodiny. Tyto příčiny bývají prvním faktorem, který vede k zahájení konfliktního života, plného rozepří a útoků, které snižují sebeúctu oběti.

6 FÁZE DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Odborná literatura nabízí modely, kdy je dynamika domácího násilí rozdělena celkem do tří fází, přičemž existuje i model, který je rozdělen celkem na pět fází. Pro objasnění domácího násilí je na místě uvést rozsáhlejší model, který se podrobněji zabývá jednotlivými fázemi. Jak popisuje Buriánek a kol. (2006), fáze se dělí na jednotlivé etapy, a to:

1. *Růst napětí v rodině*

V této části fáze se jedná o znatelný postupný nárůst napětí v rodině, přičemž to může být podmíněno ekonomickými, osobními, zdravotními či jinými problémy. Dále rozhodujícím faktorem může být požívání alkoholu či zneužívání návykových látek. Je patrný růst emocionálních a psychických nátlaků.

2. *Zastrašování a výbuch*

Pro tuto fázi je typické vyvolání strachu a kontrola oběti ze strany agresora. Po té dochází k výbuchu agresora, přičemž toto chování doprovází přímé násilí na oběti.

3. *Lítost*

Jedná se o fázi omluv, kdy agresor se snaží omlouvat své chování a pečuje o oběť. Může být patrný fakt, že agresor začne svádět vinu na oběť. V případě, že oběť udělá nežádoucí věc. Pro tuto fázi je typické vysvětlování agresora a souhlas oběti.

4. *Snaha*

Zde je typické to, že agresor se snaží znovu navázat vztah s obětí. Dochází na sliby, že se agresor změní. Utvrzuje oběť, že ji potřebuje. V případě, že oběť zareaguje negativně, agresor začne reagovat negativním násilným chováním.

5. *Období druhých libánek a lítosti*

Agresor často slibuje oběti, že se předešlé násilné chování již nebude opakovat.

7 TYP OHROŽENÉ SKUPINY

7.1 Násilí páchané na seniorech

Jestliže domácí násilí na ženách je tou nejrozšířenější formou domácího násilí, násilí páchané na seniorech je tou nejzamlčovanější. Ve společnosti si každý jedinec pod pojmem domácí násilí představí násilí páchané na ženách či dětech. Avšak jak je výše uvedeno, násilí páchané na seniorech je v České republice doposud bagatelizováno. Publikace, které se zabývají problematikou domácího násilí, často opomíjejí domácí násilí páchané na seniorech, což lze vnímat jako problematické, protože se skupina seniorů vzhledem ke svému věku stává snadnou obětí těchto činů ze strany agresora. Jak uvádí Haškovcová (2004, s. 47): „Staří lidé jsou křehčí a zejména ti, kteří jsou částečně či zcela nesoběstační, bývají nezdědka terčem nejrůznějších týrání.“

7.1.1 Fakta vedoucí k problematice domácího násilí vůči seniorům

O tom, že se jedná o problém, svědčí několik hledisek, jelikož senioři jsou v důsledku svého věku bezbranní. Nemají sílu na to, aby se ubránili případnému agresorovi. V případě, že se domácí násilí objeví a senior se stane obětí agrese, tak je další problematikou skutečnost, že senior netuší, kam by se měl obrátit o pomoc. Je patrné, že když se agresory stanou vlastní potomci, tak senioři si nepřipouští fakt, že právě jejich děti jsou těmi, kteří jim ubližují, často si je idealizují. O násilí páchaném na seniorech se často dozvíme až při posmrtném ohledání, kdy lékař najde staré i nové stopy po bití.

7.1.2 Charakteristika pojmu násilí vůči starším členům rodiny

Zmíněný pojem lze charakterizovat jako úmyslné neuspokojování nezbytných základních potřeb seniora, úmyslné jednání s cílem způsobit seniorovi psychickou či fyzickou újmu. Je patrné, že právě senioři se stávají oběťmi svých potomků či vnoučat se snahou ekonomicky profitovat na svých rodičích či prarodičích, a to z jedné třetiny. Avšak senioři se stávají oběťmi svých partnerů v celkovém počtu dvou třetin, což je hodnota zarážející. (Haškovcová, 2004)

7.1.3 Typy páchaného násilí na seniorech

Stejně jako je tomu v případě týraných žen, tak má také násilí páchané na seniorech své podoby, fyzickou a psychickou.

Přítom fyzické násilí znamená nejenom bití a jiné formy fyzického násilí, ale také špatné zacházení při obstarání základních potřeb seniora. Je na místě uvést, že v případě nemohoucích lidí je zejména obstarání základních potřeb seniora základní prioritou pro důstojné žití a v případě, že tato forma není naplňována, tak senior velice trpí jak po psychické, tak i po fyzické stránce.

Jak zmiňuje Kalvach (1997), tak mezi typy násilí páchaného na seniorech lze zařadit *tělesné týrání, citové týrání, psychické týrání, pohlavní zneužívání, finanční zneužívání, materiální zneužívání, zanedbávání péče, druhotné ponižování (jedná se o systematické cílené týrání) a některé nežádoucí formy ošetřování.*

7.1.4 Důsledky násilí páchaného na seniorech

Senioři se za vzniklé situace stydí. Důsledkem psychického násilí bývá zejména strach mluvit o tomto problému a vzniká uzavřenost starého člověka, přičemž následkem nemluvnosti bývá uzavření do sebe samého. Senioři raději využívají možnosti *žít v sociální izolaci, nevyhledávají společnost, odcizují se svým přátelům a odcizují se vlastní rodině.*

8 INTERVENCE PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ

Problematika domácího násilí je specifický jev, který vyžaduje svou povahou specifické řešení, a to v souvislosti s jeho zvláštnostmi, které umožňují jeho rozpoznávání, právní postih a v neposlední řadě i vhodně zvolené preventivní kroky. Významnou skutečností je, že domácí násilí se odehrává tzv. „za zavřenými dveřmi“. Vysoká latence přispívá k náročnosti řešení tohoto jevu, pro který je charakteristický vztah oběti a agresora, buď z pohledu citového či ekonomického.

Vhodně zvolená intervence je důležitá pro počáteční řešení případů, které se v počátečních stádiích projevují mírnou formou. V případě, že se začne intenzita násilného chování různého druhu stupňovat, tak je na místě včasné rozpoznání násilného chování a jeho eliminace. Společnost musí být vyburcována k činům, které budou doprovázet jejich odmítavý postoj k této problematice. V žádném případě nesmí být domácí násilí podceňováno či obráceno v žert. Intervence je založená na pátrání po skutečích, které jsou příčinou chování agresora či oběti, přičemž je důležitá pomoc odborníků z řad psychiatrů, poradců, psychologů apod. Správné rozpoznání příčiny násilí je výchozím bodem pro zvolení vhodného opatření k možnému předcházení násilí v rodinách.

Řešení domácího násilí v počátečních stádiích je využití kombinace trestněprávních prostředků a opatření sociální povahy. Důsledné potrestání pachatelů domácího násilí však není řešením problému v rodině, z hlediska vztahů, které v rodině panují. Oběť ne vždy spolupracuje v případě, že je zapotřebí obrátit se proti násilníkovi, ke kterému má citový vztah. Oběť pocítuje vinu a zodpovědnost za násilí a v agresorovi se podpoří obranné mechanismy a obviňování oběti. (Šmolka, 1999) Je na místě uvést skutečnost, která vede ke stanovení zákonného opatření, které je postaveno na zajišťování vyváženosti mezi potřebnou ochranou obětí a právy pachatelů.

Jak je již výše zmíněno, důležitým prvkem je zaujetí kladného postoje společnosti k řešení vzniklých událostí vztahujících se k domácímu násilí. Ze strany rodiny, přátel, sousedů nesmí být tolerováno.

9 POMOC OBĚTEM DOMÁCIHO NÁSILÍ

V případě, že oběti má být poskytnuta pomoc, je důležité, aby společnost byla informována o možnosti pomoci více a častěji, protože jedině tak má šanci podat pomocnou ruku. Pokud měl kdokoliv možnost seznámit se s následky domácího násilí, tak pocítil potřebu tomuto fenoménu zabránit. Podobně jako je tomu u nemocí, tak i u násilí platí, že je mnohem účinnější mu předcházet, než ho řešit. Dlouhodobé násilí páchané v domácím prostředí má tendenci ke zvyšování četnosti i intenzity. Je důležité poskytnout obětem pocit bezpečí.

9.1 Prevence

V minulosti domácí násilí nebylo nijak řešeno, ale vzhledem ke snahám neziskových organizací se tato problematika začíná řešit, a to z důvodu, že jejich snahy vedoucí k medializaci této problematiky jsou v současné době jejich priority. Prevenci lze rozdělit na dvě pojetí, a to z hlediska primárního a sekundárního.

V případě *primární prevence* mají velký význam osvětové a mediální akce, výuka o dané problematice na školách, odsuzování násilných projevů, poučení o psychologických osobnostních testech apod.

Sekundární prevence je založena na nutnosti dosáhnout zcitlivění a pochopení orgánů činných v trestním řízení, vytvořit systém mimoprávních i právních pomáhajících institucí, dále pak práce s poškozenými, ale i práce s násilnými jedinci.

Výše zmíněná dvě pojetí prevence vedou ke stanovení *terciální prevence*, která je podstatou toho, aby se násilné chování v kruzích rodinných a partnerských neopakovalo. (Voňková, 2004)

Prevence domácího násilí je optimálním řešením. Prevenci můžeme uplatnit tam, kde k násilí nedochází, ale i tam, kde k němu prokazatelně došlo.

9.2 Neziskové organizace v boji proti domácímu násilí

Domácí násilí se v České republice dostalo do povědomí lidí prostřednictvím činností neziskových organizací, které se zabývají pomocí obětem těchto činů.

Právě tyto organizace si kladou za cíl pomoc a podporu obětem. Nabízejí právní pomoc obětem, psychologickou poradnu, azylové domy, terapeutické a svépomocné skupiny, ženská centra či tréninková centra pro výcvik dobrovolníků. Pomocí těchto činností se zapisují široké veřejnosti do povědomí.

Předností neziskových organizací lze spatřit zejména v blízkém kontaktu s problémem a rychlé reakci na vzniklou situaci.

9.2.1 Typy neziskových organizací

Sdružení ROSA

V České republice poskytuje kompletní bezplatnou pomoc obětem domácího násilí od roku 1993. Pomoc obětem zahrnuje poradenství psychosociální, právní a psychiatrickou. Při posouzení stavu oběti toto sdružení klientkám a jejich dětem poskytuje formu ubytování v azylovém domě. Tyto domy mají utajené adresy. Dále jsou poskytovány krizové linky a jejich činnost je zaměřena také na prevenci domácího násilí, kdy pro odbornou i širokou veřejnost jsou pořádána školení, vydávají informační materiály, publikace.

ROSA spolupracuje s médii i dalšími neziskovými organizacemi z České republiky i zahraničí, zástupci státních orgánů, odborníky a v neposlední řadě politiky.

Občanské sdružení Acorus

V České republice působí od roku 1997. Zaměřuje se na nabízení komplexní pomoci obětem domácího násilí a rozšiřování informací o sdružení.

Specializují se na přímou pomoc ženám a dětem. Nabízí včasnou sociálně právní, právní, psychoterapeutickou, socioterapeutickou i pedagogickou pomoc obětem. Provozují krizovou linku, dále krizová lůžka, která mohou oběti využívat maximálně pět dní, poradenství s ambulantním charakterem, pobytové programy na půl roku a následnou pomoc pro získání soběstačnosti.

Bílý kruh bezpečí

Jedná se o sdružení nepolitického humánního charakteru, které poskytuje bezplatné odborné a diskrétní služby obětem a svědkům trestné činnosti.

Jejich činnost je založena na poskytování psychologické, právní, morální i finanční pomoci obětem domácího násilí. V poradnách lze zprostředkovat lékařské, psychoterapeutické, právní i jiné služby. Předmětem činnosti sdružení je nabízet pomoc obětem, zlepšení právního postavení osob poškozených trestnou činností, zvýšení informovanosti o možnostech prevence trestné činnosti. Bílý kruh bezpečí spolupracuje s mezinárodními organizacemi zabývajícími se pomocí obětem trestné činnosti a prevencí kriminality.

ProFem, o.p.s

Jejich činnost je zaměřena na společenské oblasti, v nichž dochází k porušování lidských práv. Zabývají se násilím páchaným na ženách a domácím násilím. Spolupracují s dalšími neziskovými organizacemi, ale také s organizacemi státního charakteru.

V roce 1998 byl zahájen projekt AdvoCats for Women – právní pomoc ženám – obětem násilí, jež se v současné době vyvíjí v centrum právní pomoci pro ženy oběti násilí. Jejich cílem je vzbudit zájem státních orgánů o tuto problematiku, a ovlivnit tak i stávající a nedostačující legislativu týkající se domácího násilí.

Slezská diakonie – poradna Elpis

Jedná se o křesťanskou sociální organizaci, která je zaměřena na pomoc lidem s postižením, starým, bezdomovcům a těm, kteří se v důsledku svého životního stylu dostali do obtíží.

Zabývají se psychoterapeutickou a sociálněprávní pomocí pro oběti týrané, zneužívané a násilím poškozované. Tyto formy pomoci poskytují v poradnách. Rady sociálních pracovníků, odborná psychologická péče, konzultace s právníkem, individuální i skupinová terapie a krizová intervence jsou poskytovány bezplatně.

Poradna pro ženy – program Ligy lidských práv

Poradna se zaměřuje na přímou a komplexní pomoc obětem domácího násilí a doplňkové služby. Nabízí právní a psychologickou pomoc obětem znásilnění, sexuálního zneužívání.

Je zde provozována také telefonní linka a poradenství prostřednictvím internetu.

9.3 Centra a sdružení s okamžitou pomocí

V České republice existují centra a sdružení, která svým charakterem poskytují okamžitou pomoc obětem domácího násilí. V případě potřeby se na tato zařízení můžou oběti okamžitě obrátit, a to zejména na:

- Linky důvěry
- Linky bezpečí
- Krizová centra
- Střediska sociální pomoci
- Poradny

II. PRAKTICKÁ ČÁST

10 CHARAKTERISTIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI

Téma, kterým se v této práci zabývám, se nazývá: „Problematika domácího násilí páchaného na seniorech.“ Důvody, které mě k volbě tohoto tématu vedou, jsou takové, že mi nejsou lhostejné zvyšující se počty seniorů, na kterých je domácí násilí pácháno. Proto jsem si stanovila cíle praktické části (viz podkapitola 10.1), které se snažím v rámci výzkumu naplnit.

10.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit u zkoumaného vzorku respondentů stav problematiky domácího násilí na seniorech. Zjistit, zda senioři o tomto pojmu někdy slyšeli a co sami za projev domácího násilí považují. A také, co si senioři myslí o tom, proč lidé domácí násilí provádějí právě na seniorech a zda vědí, že k potlačení tohoto fenoménu existují preventivní opatření. V rámci praktického zkoumání daného tématu formuluji dva dílčí cíle:

- 1) *Zjistit, jak jsou senioři seznámeni s pojmem domácího násilí.*
- 2) *Zjistit, v jaké formě se domácí násilí na seniorech páchá a zda by se s tímto jevem někomu svěřili.*

10.2 Formulace problému a stanovení hypotéz výzkumu

Problém 1: Jsou rozdíly v četnosti výskytu domácího násilí mezi věkovými kategoriemi seniorů?

Hypotéza H1: Domácí násilí se vyskytuje častěji u seniorů nad 75 let než u kategorií 70 až 75 let.

Problém 2: Jsou rozdíly v četnosti výskytu domácího násilí mezi ženami a muži?

Hypotéza H2: Ženy jsou častěji oběťmi agresorů domácího násilí než muži.

Hypotézy jsou stanoveny s ohledem na provedení dotazníkového výzkumu mezi seniory v různých věkových kategoriích a podle pohlaví. (viz podkapitola 10.5 +10.6)

10.3 Metodologie výzkumu

Ke sběru dat je zvolena metoda dotazníku a jako doplňující metoda polostrukturovaný rozhovor.

Metoda dotazníku

V souladu s provedením výzkumu je zvolena metoda dotazníku zaměřená na okruh dotazovaných ke stanovenému tématu. Dotazník je tvořen s využitím odborné literatury. Otázky jsou přiměřené věku dotazovaných, přičemž jsou koncipovány tak, aby byly snadno pochopitelné a zároveň přizpůsobené k přesným odpovědím na kladené otázky. (více podkapitola 10.8) Zvolená metoda má jistý kvalitativní charakter z toho důvodu, že se zaměřuje na úzký okruh zkoumaných osob a zabývá se daným problémem komplexně.

Metoda rozhovoru

Jako doplňující metodu sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, který jsem uskutečnila s vybranou respondentkou. Příprava, průběh, realizace a samotný záznam rozhovoru je uveden v příloze č. 3.

10.4 Zvolená technika výzkumu

Na základě metodologie výzkumu je použita technika kladení otázek. Pomocí zvolení této techniky lze docílit přesných odpovědí, které vypovídají o současné situaci

problematiky domácího násilí.

V dotazníku jsem využila otázky uzavřeného, polootevřeného i otevřeného typu. Záměrně jsou tyto otázky uvedeny v kombinaci, jelikož jednotlivá zjištění je dobré v některých případech rozvést nebo také zcela otevřeně se k nim vyjádřit.

10.5 Sledovaný vzorek

Výzkumná část práce se zaměřila záměrně na seniory v různých věkových kategoriích, kteří jsou zkoumáni také z hlediska pohlaví. Výzkum jsem zaměřila na rozdělení seniorů podle věku a pohlaví, přičemž každá kategorie je v rámci svého věku schopna formulovat jasně své názory.

Kategorie 1 – skupina A

Věková kategorie seniorů od **65 – 70 let**. V této kategorii se z celkového počtu 10 dotazníků vrátilo celkem **10 dotazníků zcela vyplněných**.

Kategorie 2 – skupina B

Věková kategorie seniorů od **70 – 75 let**. V této kategorii se z celkového počtu 10 dotazníků vrátilo celkem **10 dotazníků zcela vyplněných**.

Kategorie 3 – skupina C

Věková kategorie seniorů **nad 75 let**. V této kategorii se z celkového počtu 10 dotazníků vrátilo celkem **10 dotazníků zcela vyplněných**.

Tabulka 1: Předložené dotazníky mezi seniory

<i>Věk seniorů</i>	<i>zcela vyplněné</i>	<i>nepoužitelné</i>	<i>prázdné</i>	<i>celkem</i>
<i>65 – 70 let (sk. A)</i>	10	0	0	10
<i>70 – 75 let (sk. B)</i>	10	0	0	10
<i>nad 75 let (sk. C)</i>	10	0	0	10

10.5.1 Charakteristika zkoumaných osob

Zaměřila jsem se záměrně na seniory různých věkových kategorií z toho důvodu, že se domnívám, že právě senioři jsou nejohroženější skupinou, která je v rámci svého věku jen těžko schopna čelit útokům jak fyzickým, tak psychickým. (více podkapitola 10.8)

Tabulka 2: Zkoumané osoby dle pohlaví a věku

<i>Věk seniorů</i>	<i>muži</i>		<i>ženy</i>		<i>celkem</i>	
	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
<i>65 – 70 let (sk.A)</i>	5	16,66	5	16,66	10	33,33
<i>70 – 75 let (sk.B)</i>	5	16,66	5	16,66	10	33,33
<i>Nad 75 let (sk.C)</i>	5	16,66	5	16,66	10	33,33
<i>RESPONDENTI</i>						
<i>CELKEM</i>	15	50,00	15	50,00	30	100,00

10.6 Realizace výzkumu

Vlastní výzkum jsem realizovala v Domově pro seniory v Rožnově pod Radhoštěm. Po dohodě s vedoucím a sociální pracovnící jsem rozdala seniorům dotazníky. Dotazníky, které jim byly předloženy jsou zcela anonymní, jelikož jsem dospěla k názoru, že v tomto případě jsou senioři ochotnější odpovídat na kladené otázky.

Dotazník jsem rozdala v domluvený čas v různých skupinách seniorů, kteří pravidelně docházejí do zájmových kroužků, a po domluvě s vedoucím zájmového centra jsem se domluvila na vytyčení asi půl hodiny, kterou věnovali senioři vyplňování.

Seniorům jsem vysvětlila, co je podstatou výzkumu, přičemž nebyl přítomný jejich vedoucí. Dotazníky jsem rozdala a byla nápomocná při zodpovídání jednotlivých dotazů, které mi byly ze strany seniorů kladeny poté, co otázce neporozuměli. Byli i tací, kterým jsem musela otázky předčítat, protože v rámci svého věku nebyli schopni zadané otázky ani přečíst.

Po samotném vyplnění dotazníků jsem poděkovala za celkovou spolupráci a ochotu pomoci při výzkumu, vztahujícímu se k problematice, která se týká především jejich samotných. Senioři zájem o tuto problematiku ze strany studenta ocenili a byli velice rádi, že jsou právě oni předmětem mého zájmu. Velice mě překvapilo, že sami senioři mě požádali o výsledky výzkumu, který poukazuje na tuto problematiku. Přislíbila jsem jim, že

je s výsledky výzkumu po jeho zhodnocení seznámím.

10.7 Zpracování a analýza údajů získaných dotazníkem

Výzkum je zpracovaný podle jednotlivých otázek, vždy následuje tabulka (hodnoty v procentech jsou zaokrouhleny na dvě desetinná místa) a grafické znázornění, přičemž analýzy jednotlivých odpovědí jsou uvedeny pod každou otázkou. Je důležité připomenout, že pro přesnost výzkumu uvádím všechny odpovědi od respondentů. Pokud jde o pohlaví a věkové kategorie seniorů, používám označení muž, žena. V interpretaci potom též označení respondent, respondentka.

1. Slyšel(a) jste někdy o pojmu domácího násilí páchaného na seniorech?

a) ano (vyjádřete kde)

b) ne

c) nevím

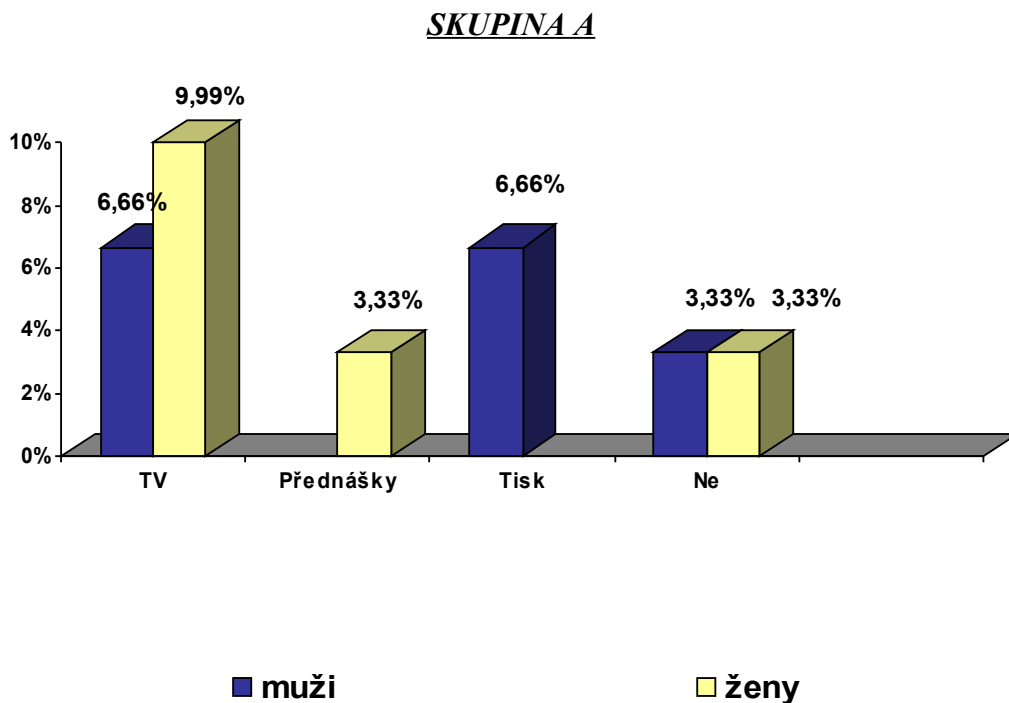
Tabulka 3: Zda jsou muži v níže uvedeném věku seznámeni s pojmem domácího násilí (odkud)

věk	65 - 70		70 - 75		Nad 75	
	muži (sk. A)		muži (sk. B)		muži (sk. C)	
pohlaví	počet	%	počet	%	počet	%
ano: z televize	2	6,66	1	3,33	3	9,99
z tisku	2	6,66	-	-	-	-
od přátel	-	-	2	6,66	1	3,33
os. zkušenosti	-	-	-	-	-	-
z přednášek	-	-	-	-	-	-
nevím	-	-	-	-	-	-
ne	1	3,33	2	6,66	1	3,33
Celkem	5	16,66	5	16,66	5	16,66

Tabulka 4: Zda jsou ženy v níže uvedeném věku seznámeny s pojmem domácího násilí (odkud)

věk	65 - 70		70 - 75		Nad 75	
	ženy (sk. A)		ženy (sk. B)		ženy (sk. C)	
	počet	%	počet	%	počet	%
ano: z televize	3	9,99	4	13,33	3	9,99
z tisku	-	-	-	-	-	-
od přátel	-	-	-	-	1	3,33
os. zkušenosti	-	-	-	-	1	3,33
z přednášek	1	3,33	-	-	-	-
nevím	-	-	-	-	-	-
ne	1	3,33	1	3,33	-	-
Celkem	5	16,66	5	16,66	5	16,66

Graf 1: Zda jsou muži a ženy ve věku od 65 – 70 let seznámeni s pojmem domácího násilí (odkud)

Z odpovědí respondentů na otázku č. 1 vyplývá, že většina seniorů o pojmu domácího násilí již slyšela, v největší míře z televize, přičemž vysoká četnost je zaznamenána u všech věkových kategorií. Je to pochopitelné, protože právě televize je zdroj, který se o této problematice v rámci svých reportáží často zmiňuje. Čím více se televize touto problematikou bude zabývat, tím více se na tento problém domácího násilí vůči seniorům bude poukazovat. Je dobré otevřít veřejnosti oči a postavit je před tuto problematiku.

Dotazování senioři ve věku 65 – 70 let uvedli v dalších případech také zdroj informací uvedených v tisku, a to 1 respondent. Další 1 dotazovaná žena odpověděla, že má informace o domácím násilí na seniorech z přednášky. Ostatní nevědí a nebo nemají žádné informace.

Senioři ve věku 70 – 75 let uvedli v dalších případech jako zdroj informací od svých přátel, a to 2 respondentky, 3 respondenti o této problematice nemají žádné informace.

Dotazování senioři ve věku nad 75 let uvedli jako zdroj informací v dalších případech přátele, a to 2 respondentky. Avšak co stojí za povšimnutí, je fakt, že s domácím násilím se z řad mužů setkali 2 senioři, jak je výše graficky znázorněno. Ostatní respondenti se s tímto pojmem ještě nesetkali.

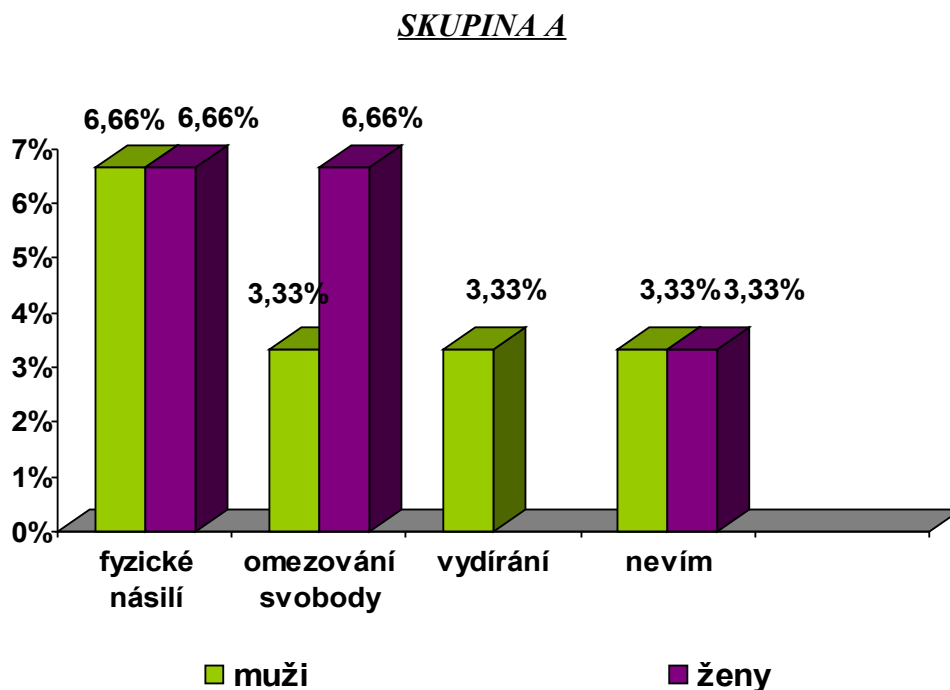
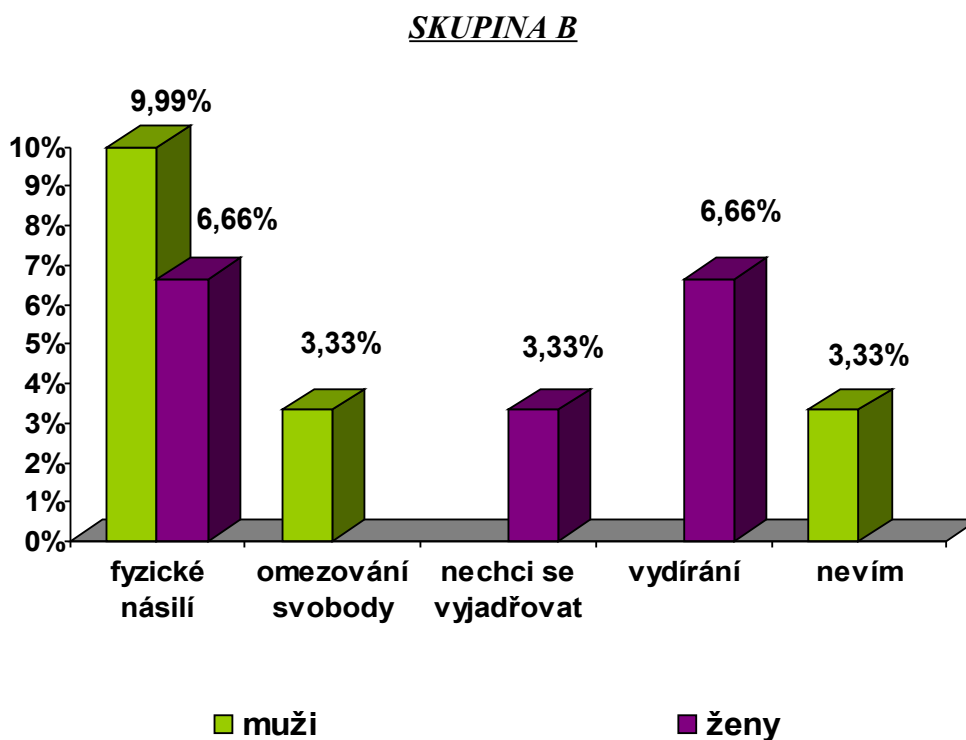
2. Popište krátce chování, které vykazuje známky domácího násilí vůči seniorům.

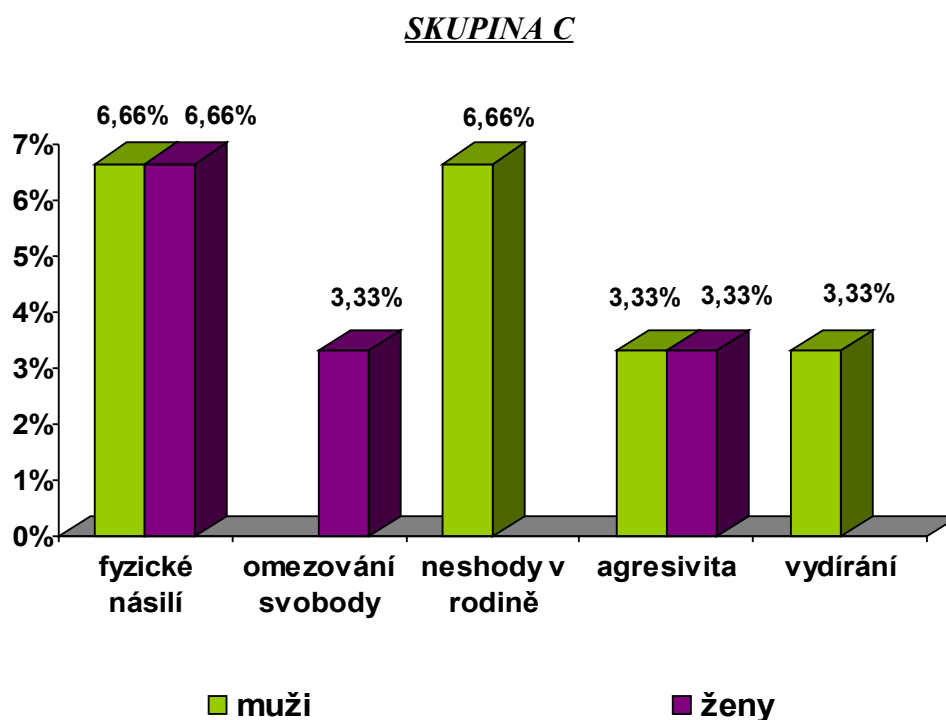
Tabulka 5: Názor mužů na známky domácího násilí vůči seniorům

<i>věk</i>	<i>65 - 70</i>		<i>70 - 75</i>		<i>Nad 75</i>	
<i>pohlaví</i>	<i>muži (sk. A)</i>		<i>muži (sk. B)</i>		<i>muži (sk. C)</i>	
	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
fyzické násilí	2	6,66	3	9,99	2	6,66
omezování svobody	1	3,33	1	3,33	-	-
nechci se vyjadřovat	-	-	-	-	-	-
neshody v rodině	-	-	-	-	2	6,66
agresivita	-	-	-	-	1	3,33
vydírání	1	3,33	-	-	-	-
nevím	1	3,33	1	3,33	-	-
<i>Celkem</i>	5	16,66	5	16,66	5	16,66

Tabulka 6: Názor žen na známky domácího násilí vůči seniorům

<i>věk</i>	<i>65 - 70</i>		<i>70 - 75</i>		<i>Nad 75</i>	
<i>pohlaví</i>	<i>ženy(sk. A)</i>		<i>ženy (sk. B)</i>		<i>ženy (sk. C)</i>	
	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
fyzické násilí	2	6,66	2	6,66	2	6,66
omezování svobody	2	6,66	-	-	1	3,33
nechci se vyjadřovat	-	-	1	3,33	-	-
neshody v rodině	-	-	-	-	-	-
agresivita	-	-	-	-	1	3,33
vydírání	-	-	2	6,66	1	3,33
nevím	1	3,33	-	-	-	-
<i>Celkem</i>	5	16,66	5	16,66	5	16,66

Graf 4: Názor mužů a žen ve věku od 65 – 70 let na známky domácího násilí vůči seniorům*Graf 5: Názor mužů a žen ve věku 70 – 75 let na známky domácího násilí vůči seniorům*

Graf 6: *Názor mužů a žen ve věku nad 75 let na známky domácího násilí vůči seniorům*

V otevřené otázce č. 2 jsem nechala dotazované seniory vyjádřit se k tomu, co považují za chování, které vykazuje známky domácího násilí vůči seniorům. Jsem mile překvapena zjištěním, že tolik dotazovaných z různých věkových kategorií odpovědělo podobně, a to tak, že největší známkou vykazující domácí násilí vůči seniorům je projev fyzického násilí.

Dotazovaní senioři ve věku 65 – 70 let v dalších případech odpověděli, že další známkou je omezování osobní svobody, a to celkem 1 respondent a 2 respondentky. Dále 1 respondentka uvádí, že se jedná o vydírání. V dalších dvou případech u mužů i žen respondenti nevědí.

Dotazovaní senioři ve věku od 70 – 75 let dále odpovídali, že známkou domácího násilí vůči seniorům je omezování osobní svobody, v 1 případě u mužů. Dále 1 respondentka odpověděla, že se k dané otázce nechce vyjadřovat. Také v této věkové kategorii se zde objevila varianta odpovědi, že jde o vydírání, a to u 2 respondentek, 1 respondent neví.

Dotazovaní senioři ve věku nad 75 let odpovídali v dalších případech, že známkou je omezování osobní svobody v 1 případě u žen, dále neshody v rodině ve 2 případech

u mužů, agresivita ve 2 případech v řadách mužů i žen a vydírání v 1 případě žen. Žádný respondent z obou řad neuvedl možnost neví.

3. Máte osobní zkušenost s tímto jevem?

a) ano (uved'te prosím projevy násilí) b) ne c) neví

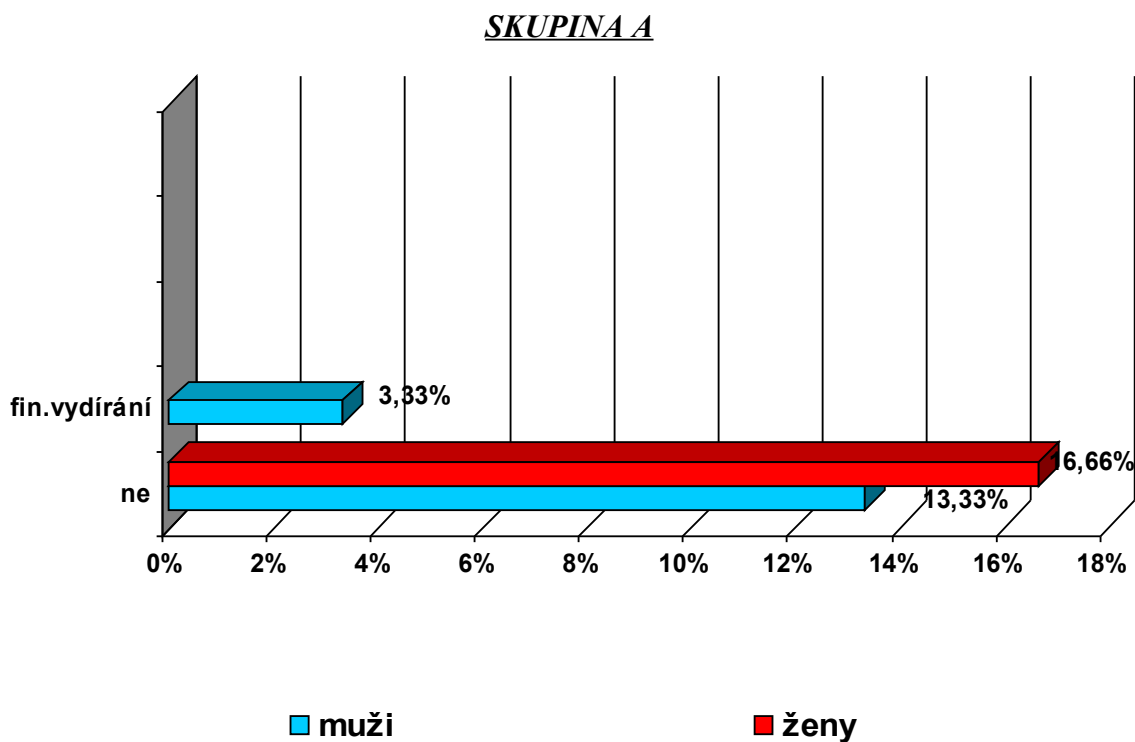
Tabulka 7: Zkušenost mužů s domácím násilím

<i>věk</i>	<i>65 - 70</i>		<i>70 - 75</i>		<i>Nad 75</i>	
	<i>muži (sk. A)</i>		<i>muži (sk. B)</i>		<i>muži (sk. C)</i>	
<i>pohlaví</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
ano:	-	-	-	-	-	-
finanční vydírání	1	3,33	1	3,33	-	-
fyzické násilí	-	-	-	-	-	-
os. omezování	-	-	-	-	-	-
vyhrožování	-	-	-	-	1	3,33
vystěhování	-	-	-	-	-	-
ne	4	13,33	4	13,33	4	13,33
nevím	-	-	-	-	-	-
<i>Celkem</i>	5	16,66	5	16,66	5	16,66

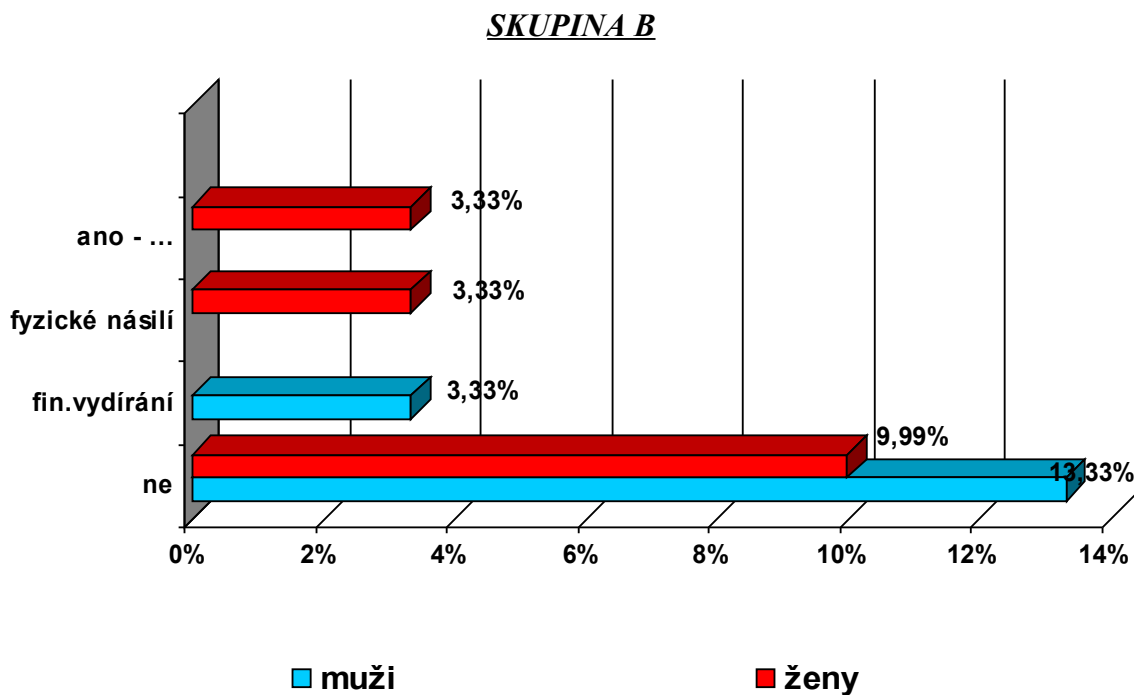
Tabulka 8: Zkušenost žen s domácím násilím

věk	65 - 70		70 - 75		Nad 75	
	ženy (sk. A)		ženy (sk. B)		ženy (sk. C)	
pohlaví	počet	%	počet	%	počet	%
ano:	-	-	1	3,33	-	-
finanční vydírání	-	-	-	-	-	-
fyzické násilí	-	-	1	3,33	-	-
os. omezování	-	-	-	-	-	-
vyhrožování	-	-	-	-	1	3,33
vystěhování	-	-	-	-	1	3,33
ne	5	16,66	3	9,99	3	9,99
nevím	-	-	-	-	-	-
Celkem	5	16,66	5	16,66	5	16,66

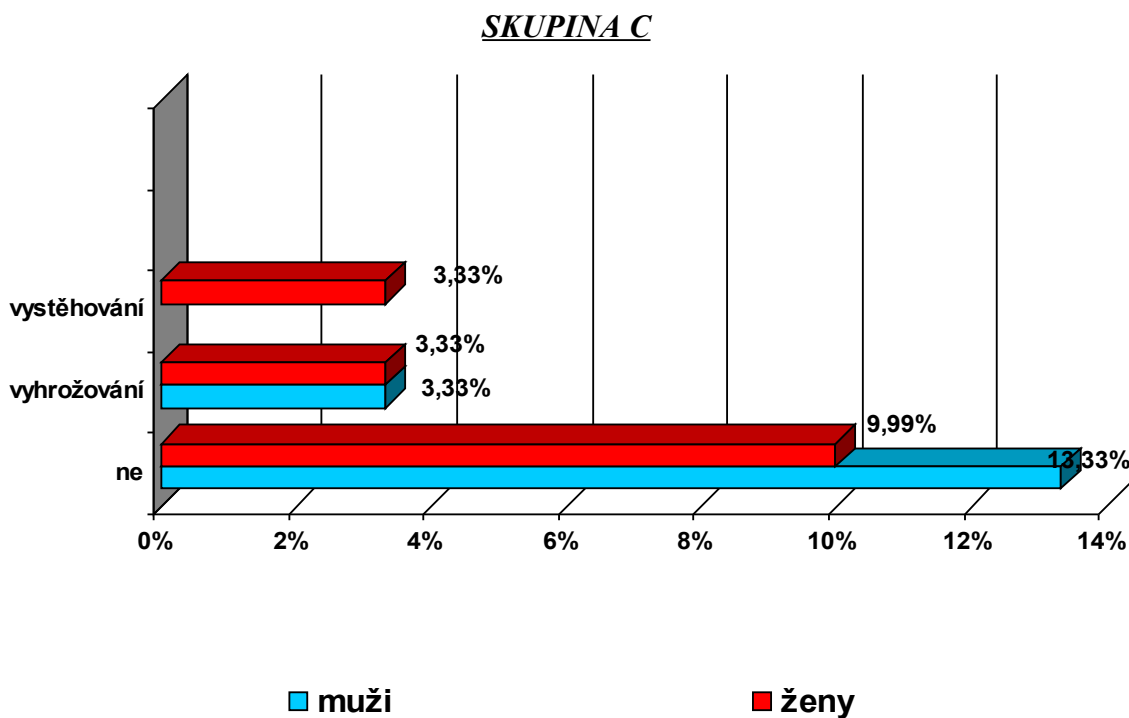
Graf 7: Mají muži a ženy ve věku od 65 – 70 let zkušenost s domácím násilím

Graf 8: Mají muži a ženy ve věku od 70 – 75 let zkušenost s domácím násilím

Graf 9: Mají muži a ženy ve věku nad 75 let zkušenost s domácím násilím

Z uvedených výsledků je patrné, že se senioři s projevy domácího násilí již setkali, avšak v malé míře. Vzhledem k uvedeným odpovědím se tyto projevy páchají především na věkové skupině od 70 a více let, jak je patrné z uvedených grafů.

Projevy v podobě fyzického či psychického násilí se objevují u všech tří uvedených věkových kategorií, přičemž seniorů, na kterých není pácháno domácí násilí, je většina. Je patrné, že si senioři uvedených projevů násilí všímají, jelikož jich zlomek z nich dokázalo definovat, jak se tyto projevy na nich páchají, avšak v malé míře. V tomto případě je třeba zhodnotit výsledky celkově.

Ve věkové skupině 65 – 70 let má zkušenost s domácím násilím 1 respondent. Ve věkové skupině 70 – 75 let má s tímto jevem zkušenost více respondentů, a to 2 ženy, na kterých bylo páchané domácí násilí, a 1 muž. Ve stejné míře jako u předchozí skupiny je páchané domácí násilí na mužích i ženách, a to u 2 žen a 1 muže ve věkové kategorii nad 75 let.

Početná skupina respondentů na danou otázku odpověděla NE, což poukazuje na fakt, že se tato problematika nestává běžnou v jednání se starými lidmi. Uvedené údaje vystihly potřebné informace vzhledem ke stanovené hypotéze. (podkapitola 10.2)

Odpověď nevím nikdo z respondentů nezvolil.

4. Svěřil(a) byste se v případě, že by na Vás bylo páchané násilí v domácím prostředí?

a) ano (označte komu)

b) ne

c) nevím

rodinným příslušníkům

přátelům

Policii ČR

linka pomoci

jiné _____

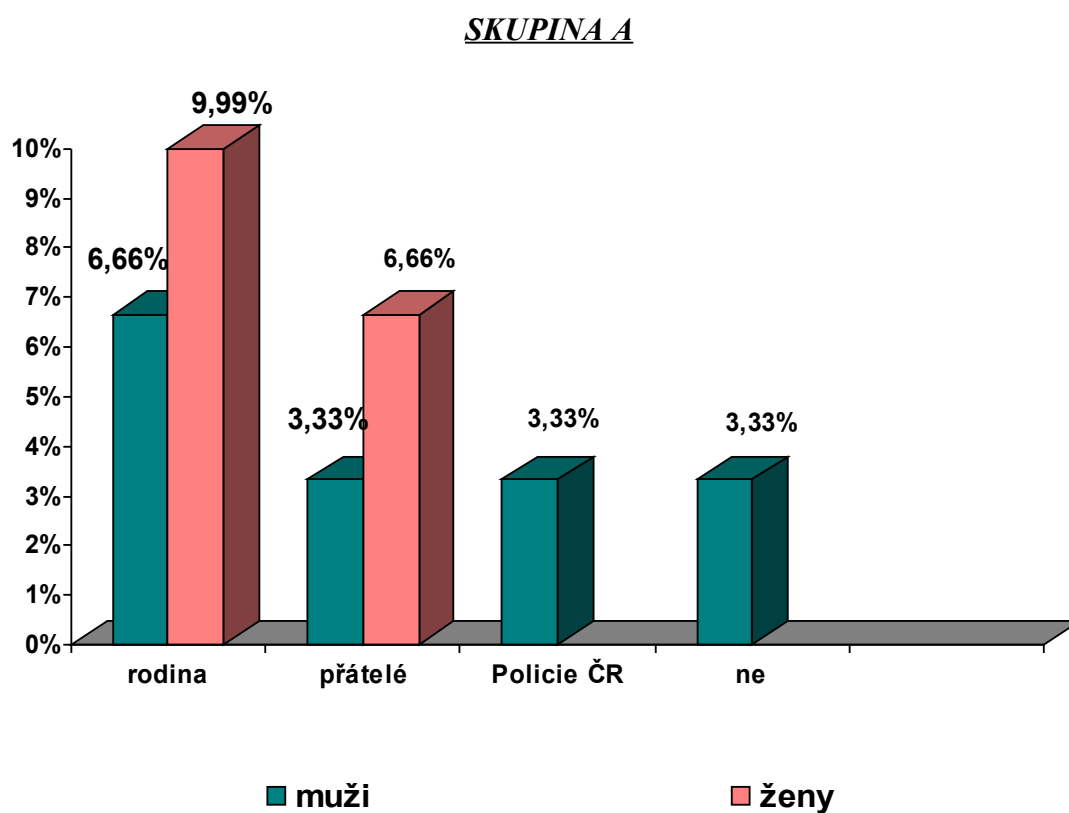
Tabulka 9: Zda by se muži svěřili v případě, že by na nich bylo pácháno domácí násilí

<i>věk</i>	<i>65 - 70</i>		<i>70 - 75</i>		<i>Nad 75</i>	
<i>pohlaví</i>	<i>muži (sk. A)</i>		<i>muži (sk. B)</i>		<i>muži (sk. C)</i>	
	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
ano: rodina	2	6,66	3	9,99	4	13,33
přátelé	1	3,33	-	-	-	-
Policie ČR	1	3,33	1	3,33	-	-
soc. pracovník	-	-	-	-	-	-
ne	1	3,33	1	3,33	-	-
nevím	-	-	-	-	1	3,33
<i>Celkem</i>	5	16,66	5	16,66	5	16,66

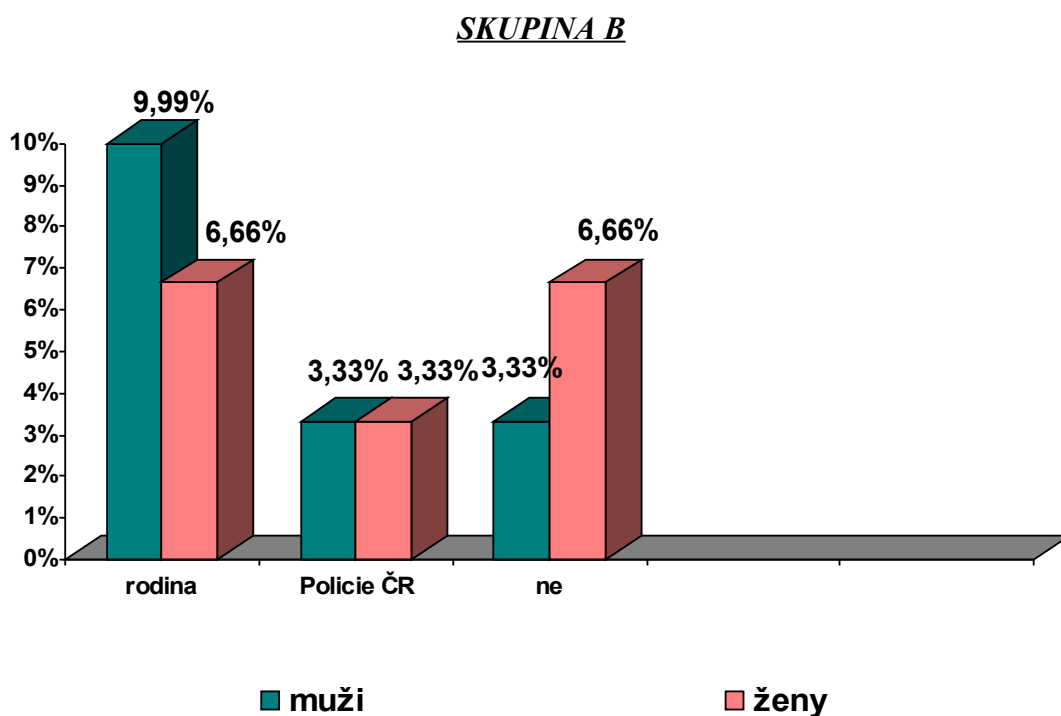
Tabulka 10: Zda by se ženy svěřily v případě, že by na nich bylo pácháno domácí násilí

<i>věk</i>	<i>65 - 70</i>		<i>70 - 75</i>		<i>Nad 75</i>	
<i>pohlaví</i>	<i>ženy (sk. A)</i>		<i>ženy (sk. B)</i>		<i>ženy (sk. C)</i>	
	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
ano: rodina	3	9,99	2	6,66	2	6,66
přátelé	2	6,66	-	-	1	3,33
Policie ČR	-	-	1	3,33	1	3,33
soc. pracovník	-	-	-	-	1	3,33
ne	-	-	2	6,66	-	-
nevím	-	-	-	-	-	-
<i>Celkem</i>	5	16,66	5	16,66	5	16,66

Graf 10: Zda by se muži a ženy ve věku od 65 – 70 let svěřili v případě, že by na nich bylo páčáno domácí násilí

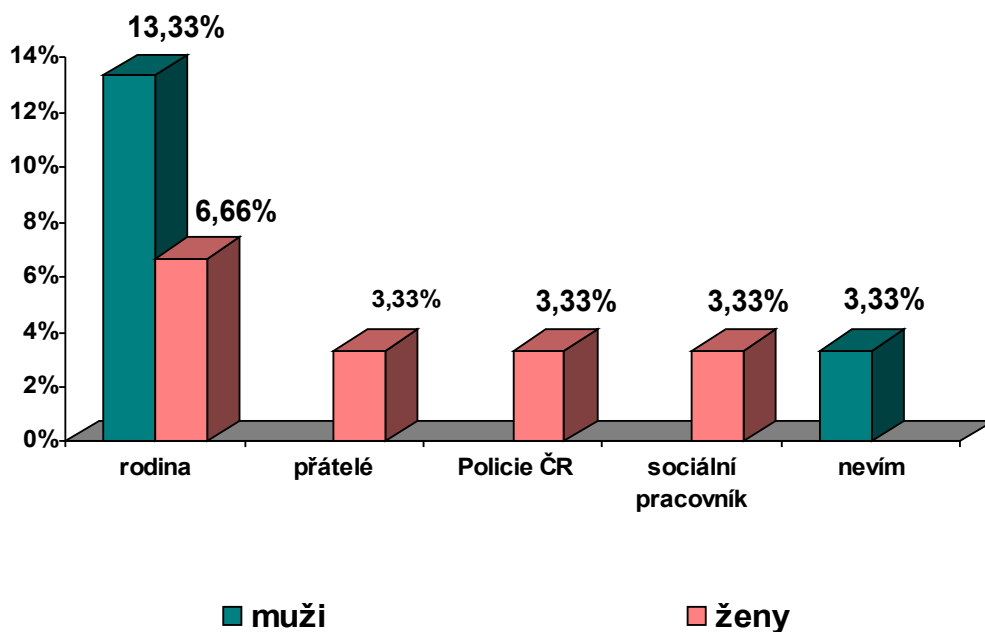

Graf 11: Zda by se muži a ženy ve věku od 70 – 75 let svěřili v případě, že by na nich bylo páčáno domácí násilí

Graf 12: Zda by se muži a ženy ve věku nad 75 let svěřili v případě, že by na nich bylo páčáno domácí násilí

SKUPINA C

Jak je z uvedené tabulky a grafického znázornění patrné, senioři jsou nakloněni variantě se s tímto problémem svěřit.

Dotazovaní respondenti ve věkové kategorii 65 – 70 let v největší míře volili možnost svěřit se, a to především rodině ve 2 případech mužů a ve 3 případech žen, dále přátelům by se svěřil 1 muž a 2 ženy. Vyskytla se zde odpověď hlásit situaci Policii ČR v 1 případě muže, což vnímám jako zajímavý fakt, který je velice přínosný pro tuto práci. Pouze v 1 případě se respondent vyjádřil neurčitě.

Dotazovaní respondenti ve věkové kategorii 70 – 75 let v největší míře volili možnost stejnou jako kategorie 1, a to svěřit se rodině ve 3 případech u mužů a ve 2 případech u žen, přičemž v 1 případě u mužů i žen se stejně jako u věkové kategorie 65 – 70 let objevila možnost hlásit danou událost Policii ČR, je velice zajímavé, že se v těchto dvou kategoriích jedinci shodli na této variantě, ať už ve větší či menší míře. V 1 případě u mužů a ve 2 případech žen se dotazovaní vyjádřili, že nevědí.

Dotazovaní respondenti ve věkové kategorii nad 75 let se v největší míře shodli na odpovědi rodina, a to ve 4 případech u mužů a ve 2 případech u žen. Je to pochopitelné, protože staří lidé ve svých rodinách hledají pochopení a zázemí, je dobré vědět, že tolik

věří svým rodinám a spoléhají se na jejich pomoc v případě, že by ji potřebovali. Dále možnost přátel, Policie ČR byla volena vždy po 1 respondentce, přičemž je na místě uvést odpověď, která mě opět velice překvapila, protože se domnívám, že volba svěřeni se s problémem sociálnímu pracovníkovi je na místě. Zbývající muži se vyjádřili, že nevědí.

5. Domníváte se, že se tato problematika řeší? (médiá, pomocí preventivní reklamy apod.)

a) ano

b) ne

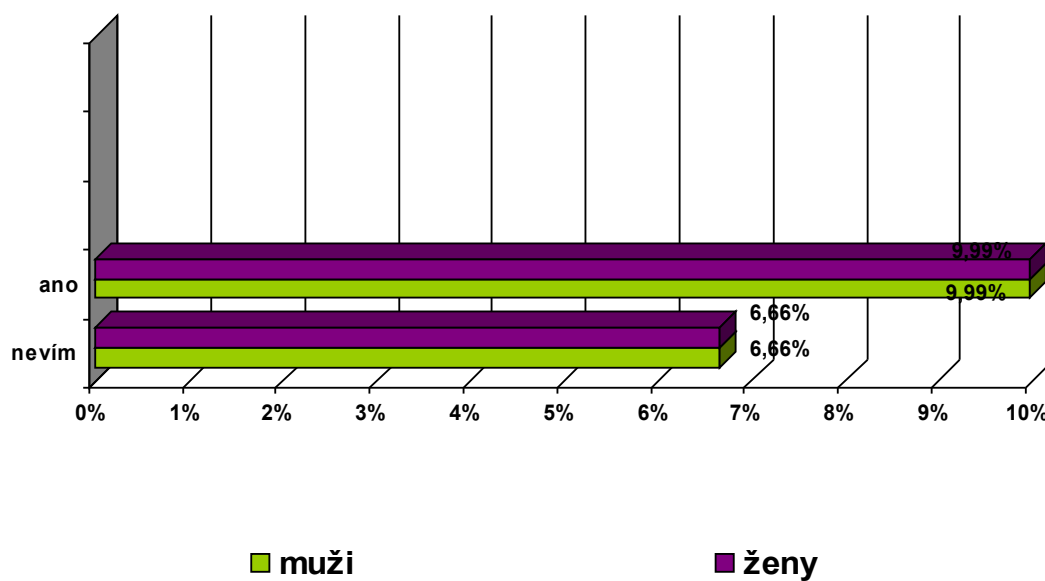
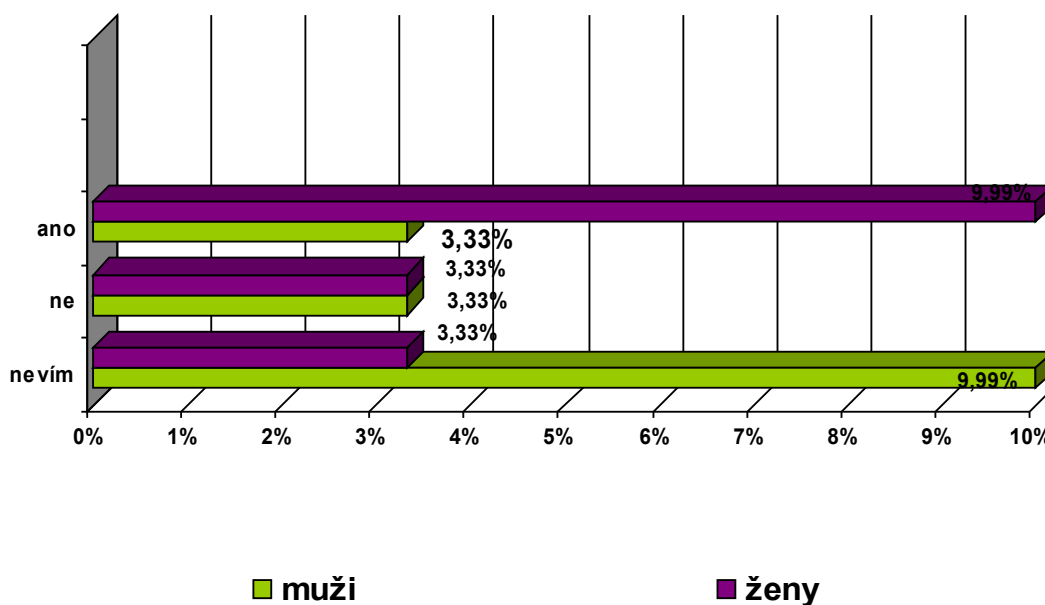
c) nevím

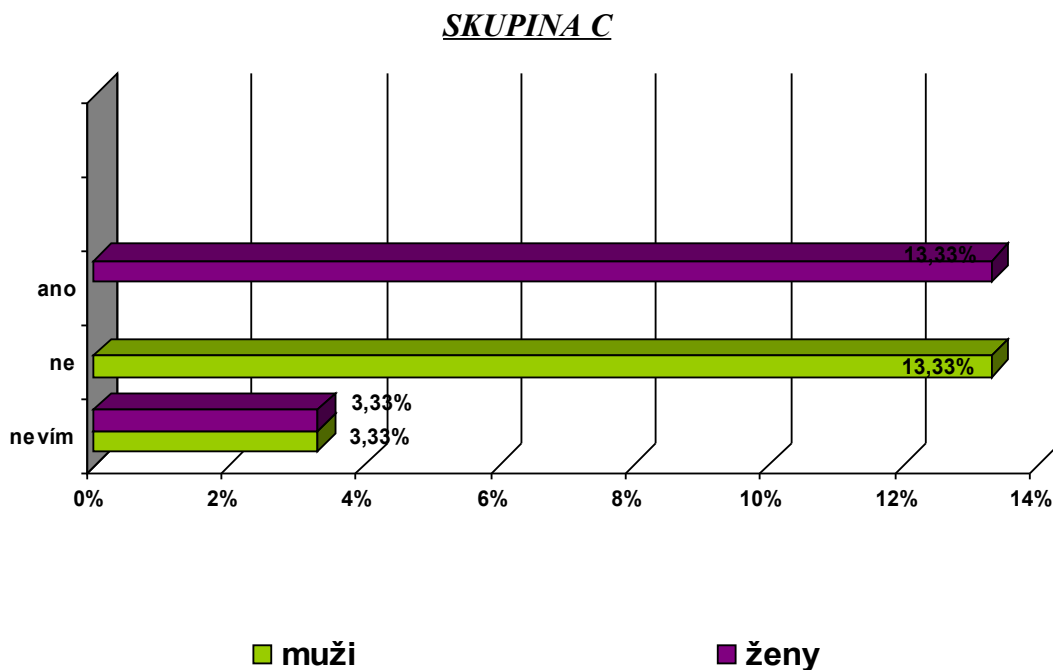
Tabulka 11: Domnívají se muži, že se tato problematika řeší

<i>věk</i>	<i>65 - 70</i>		<i>70 - 75</i>		<i>Nad 75</i>	
<i>pohlaví</i>	<i>muži (sk. A)</i>		<i>muži (sk. B)</i>		<i>muži (sk. C)</i>	
	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
ano	3	9,99	1	3,33	-	-
ne	-	-	1	3,33	4	13,33
nevím	2	6,66	3	9,99	1	3,33
Celkem	5	16,66	5	16,66	5	16,66

Tabulka 12: Domnívají se ženy, že se tato problematika řeší

<i>věk</i>	<i>65 - 70</i>		<i>70 - 75</i>		<i>Nad 75</i>	
<i>pohlaví</i>	<i>ženy (sk. A)</i>		<i>ženy (sk. B)</i>		<i>ženy (sk. C)</i>	
	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
ano	3	9,99	3	9,99	4	13,33
ne	-	-	1	3,33	-	-
nevím	2	6,66	1	3,33	1	3,33
Celkem	5	16,66	5	16,66	5	16,66

*Graf 13: Domnívají se muži a ženy ve věku od 65 – 70 let, že se tato problematika řeší***SKUPINA A***Graf 14: Domnívají se muži a ženy ve věku od 70 – 75 let, že se tato problematika řeší***SKUPINA B**

Graf 15: Domnívají se muži a ženy ve věku nad 75 let, že se tato problematika řeší

Z uvedených výsledků je patrné, že ve většině případů se senioři domnívají, že se tato problematika řeší, avšak názory se v některých případech liší.

U věkové skupiny 65 – 70 let jsou podobné výsledky - u mužů se 3 respondenti domnívají, že se domácí násilí páchané na seniorech řeší a u ženské kategorie se vyskytl stejný výsledek, oproti tomu pouze 2 respondenti z kategorie mužů i žen nevědí.

Věková kategorie 70 – 75 let má rozdílné výsledky. 1 muž a 2 ženy se domnívají, že se řeší. U mužů i žen panuje stejný názor v tom, že se daná problematika neřeší, po 1 respondentovi u každé kategorie. Avšak v možnosti nevím se senioři rozcházejí v porovnání mužů a žen, a to muži se ve 3 případech domnívají, že nevědí a u žen 1 respondentka neví.

Kategorie seniorů nad 75 let má rozcházející názor vzhledem k porovnání obou skupin mužů a žen. 4 muži se domnívají, že se problematika domácího násilí neřeší, oproti tomu 4 ženy se domnívají, že se řeší. Je tedy patrná rozličnost názorů. U obou kategorií vždy 1 respondent uvedl, že neví nebo nedovede posoudit, že se problematika prevence domácího násilí prostřednictvím médií řeší.

6. Člověk, který je schopen ubližovat vědomě bezbranným seniorům, má vždy důvod páchat takové činy. Napište krátce Váš názor na to, co bývá hlavní příčinou toho, že právě senioři se stávají oběťmi útoků.

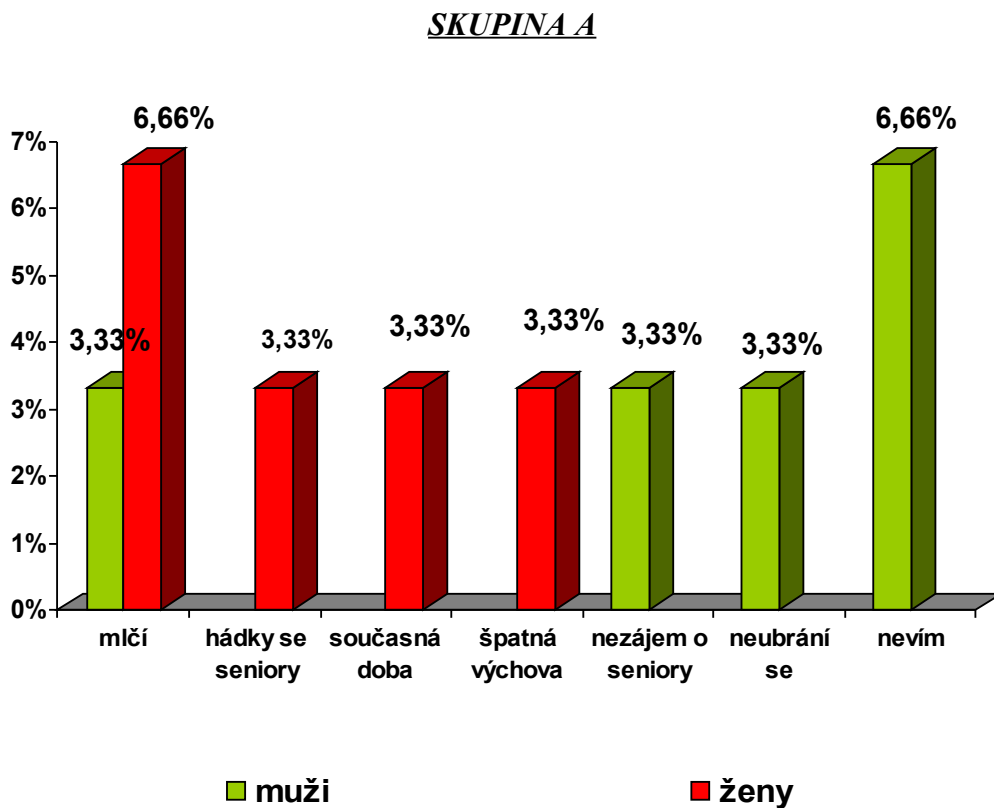
Tabulka 13: Co je podle mužů, hlavním důvodem páchaní domácího násilí právě na nich

věk	65 - 70		70 - 75		Nad 75	
	muži (sk. A)		muži (sk. B)		muži (sk. C)	
	počet	%	počet	%	počet	%
mlčí	1	3,33	-	-	-	-
hádky se seniory	-	-	-	-	-	-
současná doba	-	-	-	-	-	-
špatná výchova	-	-	-	-	-	-
nezájem o seniory	1	3,33	-	-	-	-
neubrání se	1	3,33	2	6,66	4	13,33
neúcta k seniorům	-	-	-	-	-	-
jsou na obtíž	-	-	1	3,33	-	-
prospěch ze seniorů	-	-	-	-	1	3,33
nevím	2	6,66	2	6,66	-	-
Celkem	5	16,66	5	16,66	5	16,66

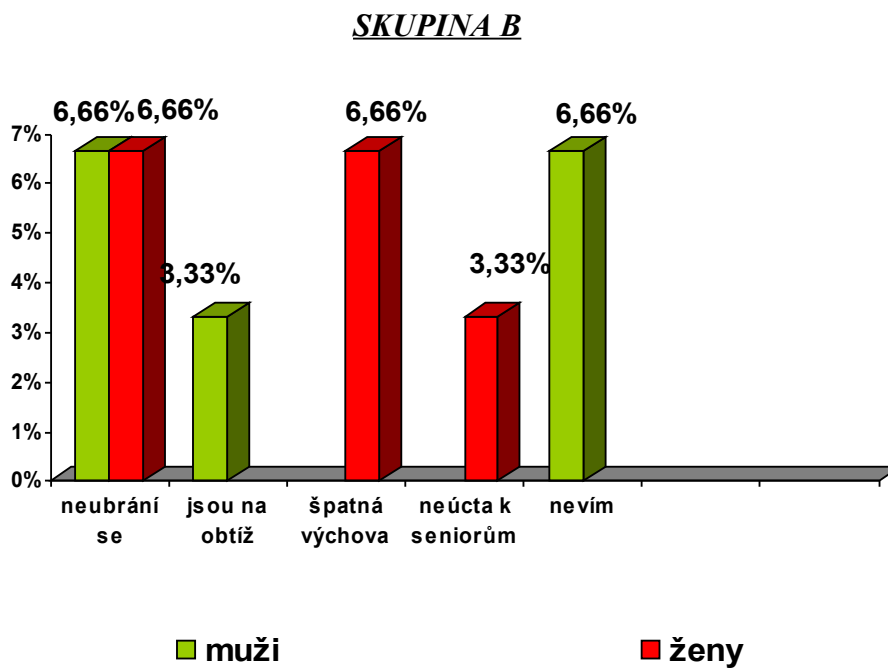
Tabulka 14: Co je podle žen, hlavním důvodem páchaní domácího násilí právě na nich

věk	65 - 70		70 - 75		Nad 75	
	ženy (sk. A)		ženy (sk. B)		ženy (sk. C)	
	počet	%	počet	%	počet	%
mlčí	2	6,66	-	-	-	-
hádky se seniory	1	3,33	-	-	-	-
současná doba	1	3,33	-	-	-	-
špatná výchova	1	3,33	2	6,66	-	-
nezájem o seniory	-	-	-	-	-	-
neubrání se	-	-	2	6,66	2	6,66
neúcta k seniorům	-	-	1	3,33	2	6,66
jsou na obtíž	-	-	-	-	-	-
prospěch ze seniorů	-	-	-	-	-	-
nevím	-	-	-	-	1	3,33
Celkem	5	16,66	5	16,66	5	16,66

Graf 16: Co je podle mužů a žen (ve věku 65 – 70 let) hlavním důvodem páčání domácího násilí právě na nich

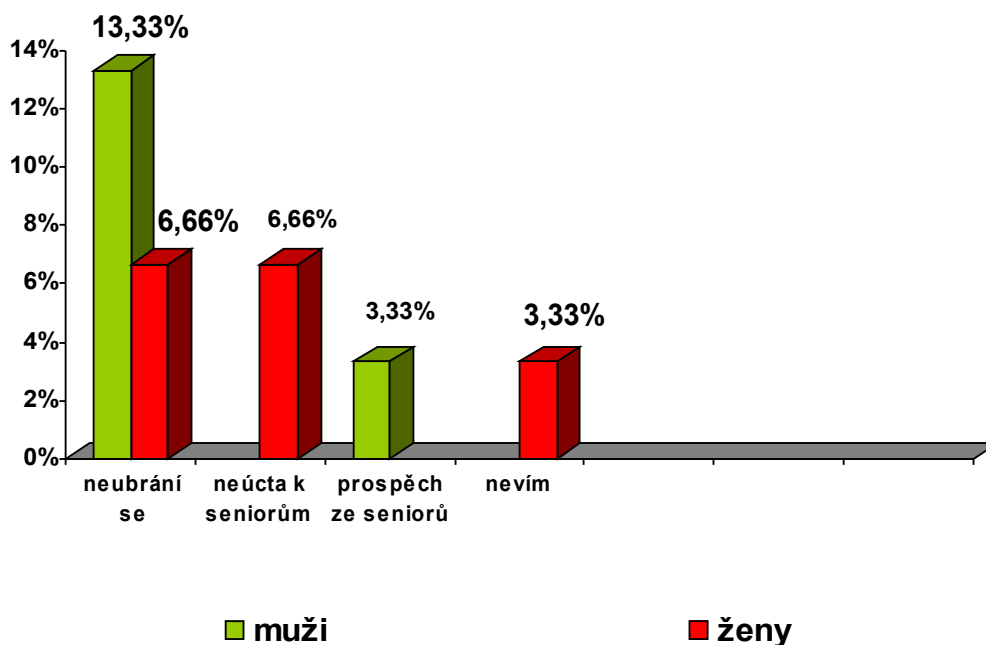

Graf 17: Co je podle mužů a žen (ve věku od 70 – 75 let) hlavním důvodem páčání domácího násilí právě na nich

Graf 18: Co je podle mužů a žen (ve věku nad 75 let) hlavním důvodem páchaní domácího násilí právě na nich

SKUPINA C

Tato otázka je postavena zcela otevřeně v kontextu s tím, že senioři mají možnost odpovědět podle svého přesvědčení. Jak je z výše uvedených výsledků patrné, tak panuje mezi seniory velice rozdílný názor ve smyslu, že si jsou vědomi, že je toto násilí páchano z určitých důvodů. Je to dobře, že si tuto skutečnost a její dosah uvědomují.

Věková skupina 65 – 70 let obsahuje celkem 6 důvodů, které jsou pro seniory hlavní, ale liší se svým pojetím. Společně se shodli na možnosti toho, že senioři jsou mlčenliví, a tak se domácí násilí páchá zrovna na této skupině, přičemž jsou pro tuto možnost celkem 1 respondent z mužů a 2 respondenti z žen. Po 1 respondentovi jsou uvedeny další možnosti, a to ze skupiny žen – hádky se seniory, vliv současné doby, špatná výchova a ze skupiny mužů – nezájem o seniory a možnost, že senioři nejsou schopni se ubránit takovýmto nátlakům. Zbývající respondenti nevědí.

Věková skupina 70 – 75 let obsahuje menší počet možností, které jsou svým počtem velice podobné, a to u možnosti neubrání se muži a ženy vždy po 2 respondentech byli pro tuto možnost. 1 respondent volil možnost, že je domácí násilí páchano z důvodu, že jsou senioři pachatelům na obtíž. V dalším případě se jednalo o špatnou výchovu a pro

byly 2 respondentky, v dalším případě byla volena možnost neúcty k seniorům ze skupiny žen. Zbývající 2 respondenti – muži nevěděli, proč je toto pácháno.

Věková kategorie nad 75 let byla z hlediska mužů jednoznačná v odpovědi, že se domnívají, že je domácí násilí na nich pácháno z důvodu, že se neubrání, ve 4 případech, přičemž skupina žen tuto možnost volila ve 2 případech. Ženy se též ve dvou případech domnívají, že je to způsobeno neúctou k seniorům. 1 muž se také domnívá, že pachatelé mají ze seniorů prospěch a jedině domácím násilím mohou docílit svého. Zbývající 1 respondentka neví.

7. Zamyslete se a napište, zda existuje prevence, která by potlačila domácí násilí vůči seniorům?

Tabulka 15: Jaké podoby, podle mužů, má prevence k potlačení domácího násilí páchaného na nich, jakožto obětech

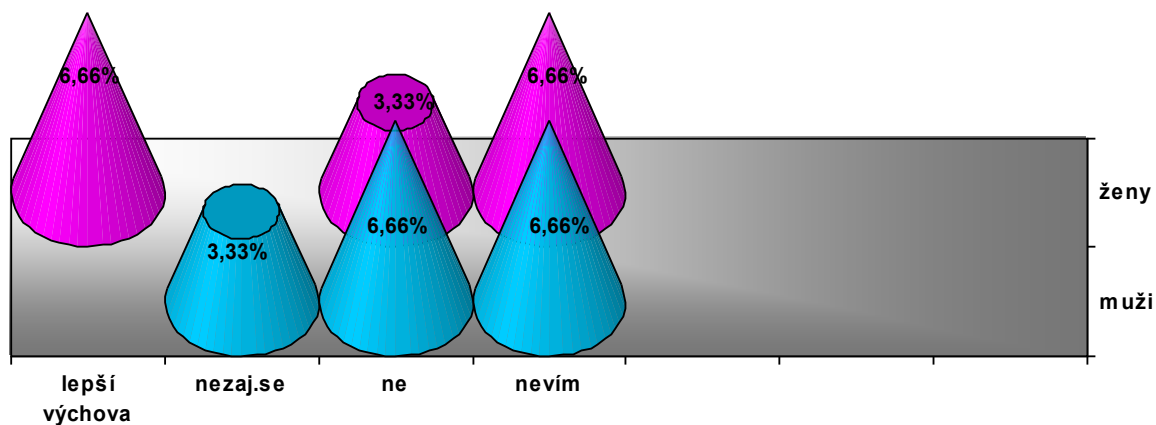
<i>věk</i>	<i>65 - 70</i>		<i>70 - 75</i>		<i>Nad 75</i>	
	<i>muži (sk. A)</i>		<i>muži (sk. B)</i>		<i>muži (sk. C)</i>	
<i>pohlaví</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
lepší výchova	-	-	-	-	1	3,33
nezajímám se	1	3,33	-	-	-	-
víra v boha	-	-	-	-	-	-
upozornění na násilí	-	-	1	3,33	1	3,33
komunikace v rodině	-	-	-	-	1	3,33
ne	2	6,66	-	-	2	6,66
nevím	2	6,66	4	13,33	-	-
<i>Celkem</i>	5	16,66	5	16,66	5	16,66

Tabulka 16: Jaké podoby, podle žen, má prevence k potlačení domácího násilí páchaného na nich, jakožto obětech

<i>věk</i>	<i>65 - 70</i>		<i>70 - 75</i>		<i>Nad 75</i>	
<i>pohlaví</i>	<i>ženy (sk. A)</i>		<i>ženy (sk. B)</i>		<i>ženy (sk. C)</i>	
	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
lepší výchova	2	6,66	-	-	-	-
nezajímám se	-	-	-	-	-	-
víra v boha	-	-	1	3,33	-	-
upozornění na násilí	-	-	1	3,33	1	3,33
komunikace v rodině	-	-	-	-	1	3,33
ne	1	3,33	-	-	1	3,33
nevím	2	6,66	3	9,99	2	6,66
<i>Celkem</i>	5	16,66	5	16,66	5	16,66

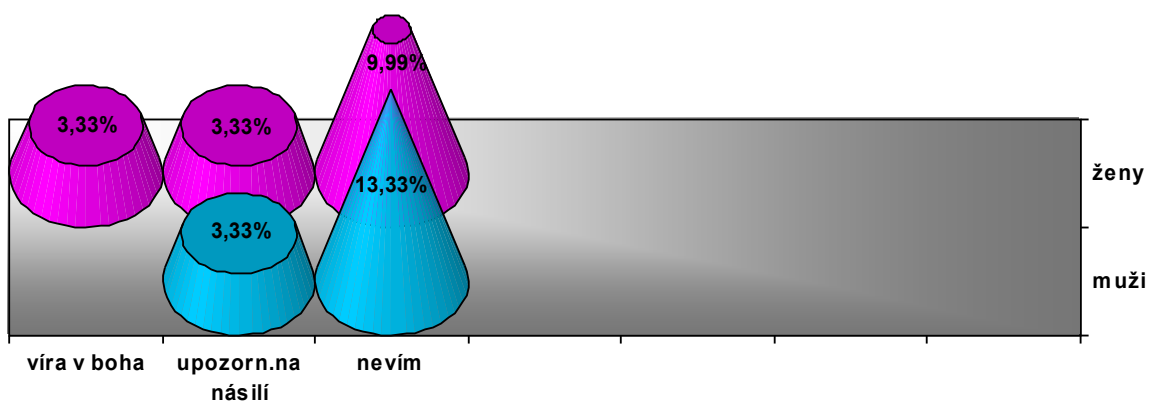
Graf 19: Domnívají se muži a ženy ve věku od 65 – 70 let, že existuje prevence k potlačení domácího násilí páchaného na nich, jakožto obětech

SKUPINA A

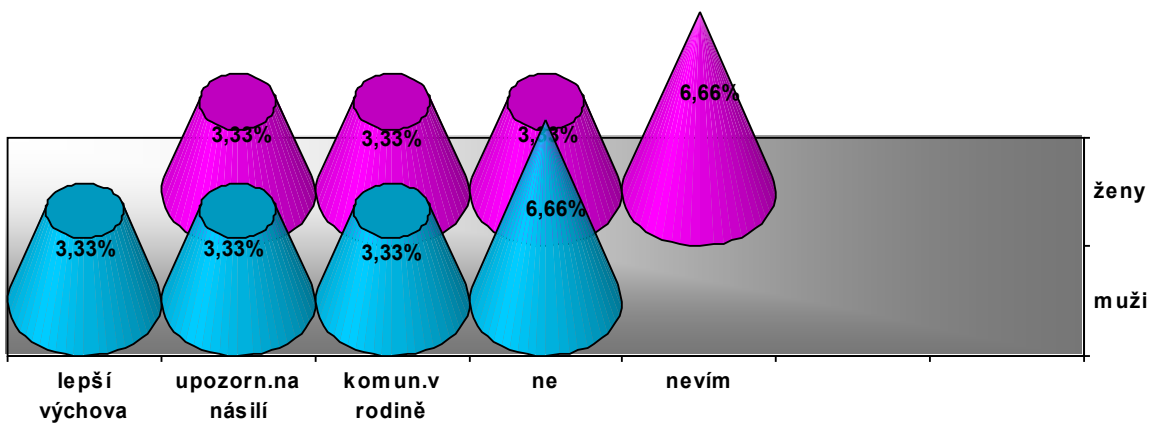
Graf 20: Domnívají se muži a ženy ve věku od 70 -75 let, že existuje prevence k potlačení domácího násilí páchaného na nich, jakožto obětech

SKUPINA B

Graf 21: Domnívají se muži a ženy ve věku nad 75 let, že existuje prevence k potlačení domácího násilí páchaného na nich, jakožto obětech

SKUPINA C

Z výsledků, které vyplývají z otázky č. 7, je zřejmý přehled o tom, zda si senioři myslí, že existuje vhodná prevence proti domácímu násilí páchanému na nich samotných.

Věková skupina 65 – 70 let se jen v malé míře domnívá, že existuje vhodná prevence proti tomuto jevu. 2 respondenti ze skupiny A, vzorek žen uvedl, že je vhodná prevence právě samotná výchova svých dětí. V dalších případech 1 respondent uvedl, že se o tuto prevenci nezajímá, 1 respondentka a 2 respondenti – muži si myslí, že neexistuje prevence a 2 muži a 2 ženy nevědí.

Věková skupina 70 - 75 let, tj. skupina B, 1 respondentka si myslí, že je vhodná vira k bohu, avšak z uvedených odpovědí je zapotřebí vzít v úvahu sdělení 1 respondenta a respondentky s preventivním upozorněním na páchané domácí násilí. Možnost vyjádřit se nevím využili 4 respondenti a 3 respondentky.

Věková skupina nad 75 let se v 1 případě ze vzorku mužů domnívá, že je zapotřebí lepší výchova. 1 respondent a 1 respondentka si myslí, že je dobré upozornit na domácí násilí. Taktéž 1 respondent a 1 respondentka se domnívají, že je podstatné komunikovat vhodně v rodině. 1 respondentka a 2 respondenti si myslí, že prevence neexistuje. 2 respondentky v uvedené věkové kategorii o prevenci nevědí.

10.8 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Interpretace údajů získaných dotazníkovou metodou

Otázka č. 1 je zaměřena na celkové zhodnocení toho, co si senioři různých věkových kategorií dokáží představit pod pojmem domácí násilí. Z výsledků je patrné, že většina seniorů z uvedených 3 kategorií je s tímto pojmem seznámena. Je to podmíněno tím, že v současné době je téma spojené s domácím násilím častou tematikou pořadů vysílaných v televizi, které upozorňují na tento problém. Tisk, přátelé či osobní zkušenost je v seznámení s pojmem domácího násilí významným faktorem upozorňujícím na zmíněnou tematiku.

Jak lze vysledovat z otázky č. 1 a otázky č. 2, jsou spolu úzce spojeny, přičemž otázka č. 2 se zabývá zjištěním faktu, zda senioři vědí, co se pod tímto pojmem skrývá. Je to otevřená otázka upozorňující na známky domácího násilí, ke kterým se senioři dokázali vyjádřit. Z odpovědí u všech 3 věkových kategorií je patrné, že si pod tímto pojmem

představují v největší míře fyzické násilí, poté omezování osobní svobody, vydírání, agresivita či neshody v rodině. Jsou zde přítomni i ti, kteří nevědí, co si pod zmíněným pojmem představit. Jde však o zanedbatelné číslo. Je zjištěno, že senioři ve všech věkových kategoriích jsou ve velké míře seznámeni s projevy domácího násilí.

Otázky č. 3, č. 4, č. 5 jsou zaměřeny na osobní zkušenosti respondentů z řad seniorů v porovnání žen a mužů. Otázky jsou zvoleny takovým způsobem, aby dokázaly interpretovat stav problematiky.

V případě otázky č. 3 je podstatou zjistit, zda senioři mají osobní zkušenost a v případě, že ano, aby ji interpretovali. Z odpovědí vyplývá, že zkušenost s domácím násilím má v největší míře skupina B (70 – 75 let) a C (nad 75 let), přičemž ve skupině B jde především o ženy ve výchozí hodnotě 6,66%, na kterých bylo již pácháno domácí násilí v projevech fyzického násilí a druhá žena se odmítla vyjádřit. Ve věkové skupině C převažovaly opět ženy v důsledku jejich neschopnosti se ubránit. U skupiny B (70 – 75 let) v případě mužů i žen je to u 6,66% důsledek špatné výchovy, v 13,33% že se neubrání, v 3,33% z neúcty k seniorům, v 3,33% že jsou na obtíž a 6,66% neví. U skupiny C (nad 75 let) jde u mužů i žen v 19,99% o názor, že se neubrání, v 6,66% z neúcty k seniorům, v 3,33% z prospěchu a pouze 3,33% neví. Je patrné, že u všech 3 věkových kategorií senioři vědí o příčinách domácího násilí, což lze vnímat jako fakt, který seniorům přináší odpovědi na otázky, které si často kladou.

Lepší je předcházet projevům domácího násilí, než-li hledat pomocná řešení pro její oběti, a z tohoto předpokladu vychází i otázka č. 7 zaměřená na to, zda se senioři domnívají, že existují prostředky, jak předcházet tomuto jevu. Obdobně jako u otázky č. 6 zde není důležité zmiňovat jednotlivé hodnoty u mužů a žen, ale je podstatné zhodnotit každou kategorii zvlášť s ohledem na věk respondentů, kdy u mužů a žen skupiny A (65 – 70 let) se 6,66% respondentů vyjádřilo, že je podstatné zlepšit výchovu mládeže, 3,33% se o tuto problematiku nezajímají, 9,99% sdělilo, že neexistuje prevence a 13,33% neví. U skupiny B (70 – 75 let) mužů i žen se 3,33% vyjádřilo, že věřit v boha pomáhá, 6,66% zmínilo upozornění na daný problém 23,32% respondentů neví, jak předcházet danému problému. Skupina C (nad 75 let) mužů a žen se v 3,33% domnívá, že je podstatná lepší výchova, 6,66% upozornit na násilí, 6,66% říká, že je důležité zlepšit komunikaci v rodině, 9,99% tvrdí, že ne a 6,66% neví. Z odpovědí u všech zmíněných skupin vyplývá, že senioři se domnívají, že lze předcházet projevům domácího násilí na znevýhodněné skupině, vzhledem k tomu, že by se měla zlepšit zejména výchova dětí v rodině, upozornění na to,

že problém existuje, a zlepšit komunikaci, která v rodinách je.

Zcela jednoznačně lze shrnout všechny odpovědi respondentů do jednoho závěru, a to, že pokud nebudeme sami aktivní při vyhledávání možnosti pomoci obětem domácího násilí páchaného na seniorech, nemůžeme pak pro ně udělat vůbec nic. Je důležité vyburcovat společnost k činům a začít hovořit o tom, co je pro potlačení domácího násilí ve vztahu k seniorům zásadní. Jak je zmíněno výše, je na místě problémům předcházet, než-li je poté složitě řešit.

Interpretace výsledků získaných rozhovorem

V případě uskutečněného polostrukturovaného rozhovoru lze konstatovat, že odpovědi na otázky seniorky postihují průběh jejích životních situací. Snažila jsem se přiblížit alespoň na jednom případě stupňování projevů domácího násilí.

První signály domácího násilí se u respondentky začaly objevovat v době, kdy děti už nepotřebovaly tolik mateřské péče. Ona nastoupila do práce, aby vylepšila finanční situaci rodiny a už jí nezbývalo tolik času starat se o chod domácnosti, děti a manžela. Od tohoto okamžiku se manželovo chování podstatně změnilo. Situace se ještě více zhoršila, když děti odešly z domova a manžel začal pravidelně navštěvovat restauraci. Pokaždé, když se manžel vracel posílený alkoholem z místní restaurace, se choval agresivně. Šlo zejména o slovní napadání a častné obviňování. Po odchodu do důchodu se vztahy mezi nimi nezlepšily, ba naopak.

10.9 Ověření hypotéz

Výzkum je zaměřen na zjištění stavu problematiky vztahující se k domácímu násilí páchaného na seniorech a v tomto smyslu je vedena koncepce otázek kladených seniorům.

Na základě vyplněných a vyhodnocených dotazníků mohu ověřit platnosti hypotéz, jež jsem si stanovila v úvodu praktické části. (10.2)

Hypotéza H1: Domácí násilí se vyskytuje častěji u seniorů nad 75 let než u kategorií 70 – 75 let.

Senioři z věkové kategorie 70 – 75 let mají obdobné zkušenosti s problematikou domácího násilí jako kategorie nad 75let. S projevy domácího násilí se senioři věkové skupiny 70 – 75 let setkali a dokázali je identifikovat jako projev vykazující známky domácího násilí, avšak senioři z věkové kategorie nad 75 let mají obdobné zkušenosti jako předchozí kategorie. Více či méně se jedná o finanční vydírání, vyhrožování a vystěhování. Z výsledků je patrné, že nepřevládá vyšší hodnota ani u jedné výše zmíněné kategorie a v tomto důsledku **nelze hypotézu H1 ani potvrdit, ani vyvrátit.**

Hypotéza H2: Ženy jsou častěji oběťmi agresorů domácího násilí než muži.

Většina oslovených mužů a žen si projevů domácího násilí všímá a v tomto ohledu jsou schopni identifikovat jejich projevy. Ženy se stávají oběťmi domácího násilí častěji než muži, což je pochopitelné. Tento fakt vyplývá z důsledků, že ženy jsou obecně snadnějšími cíli případných pachatelů pro jejich neschopnost se útokům bránit. Z uvedených výsledků vyplývá, že převládá vyšší hodnota u kategorie žen. **Hypotéza H2 je tedy potvrzena.**

10.9.1 Odpovědi na otázky dílčích cílů výzkumu

Cílem výzkumu je zjištění stavu problematiky domácího násilí na seniorech. Z tohoto hlediska byly stanoveny dvě dílčí otázky, které byly směřovány na zjištění toho, zda senioři již slyšeli o pojmu domácího násilí, zároveň v jaké formě se setkali s projevem domácího násilí a zda by se s tímto problémem svěřili. V tomto smyslu byly stanoveny dvě dílčí otázky:

1) Zjistit, jak jsou senioři seznámeni s pojmem domácího násilí.

Z uvedených výsledků vyplývá, že senioři jsou ve velké většině s pojmem domácího násilí seznámeni. (více podkapitola 10.8)

2) Zjistit, v jaké formě se domácí násilí na seniorech páchá a popř. zda by se s tímto jevem někomu svěřili.

Co se týká osobní zkušenosti seniorů s tímto jevem, je patrné, že senioři mají více či méně zkušeností, a to se v největší části týká žen, přičemž největší procento projevů získala forma psychického a fyzického násilí. (více podkapitola 10.8)

Ve velké většině by se senioři svěřili, avšak je zapotřebí říct, že se objevili senioři, kteří váhali s možností svěřit se. (více podkapitola 10.8)

ZÁVĚR

Cílem celé práce Problematika domácího násilí páchaného na seniorech bylo navrhnout možnosti pro zlepšení řešení tohoto problému. Informovanost o domácím násilí je nedostatečná a lidé si její projevy často neuvědomují. Postoj obětí domácího násilí se v důsledku takových projevů musí změnit vzhledem k závažnosti problému. Tento problém nesmí být v žádném případě ze strany společnosti bagatelizován.

V teoretické části práce se zabývám pohledem na celou problematiku. Pro pochopení celého problému bylo důležité objasnit základní pojmy, které s domácím násilím úzce souvisí. V tomto smyslu jsem se pokusila o vymezení podstaty pojmů domácí násilí, jeho specifika, mýty. Uvedla jsem legislativu, která je důležitá při řešení vzniklých projevů násilí a její protagonisty. Dále jsem specifikovala druhy, formy a typy domácího násilí, jejich příčiny a fáze. Sledovala jsem fakta, která souvisí s ohroženou skupinou seniorů, jejich charakteristiku, typy násilí a důsledky násilí. Nastínila jsem intervenci a pomoc obětem domácího násilí. Je nutno podotknout, že v rámci prevence spatřuji alarmující nedostatky. Domnívám se, že by se měla zvyšovat informovanost zaměřená na domácí násilí vůči seniorům ve společnosti. Jelikož obětí se může stát každý z nás bez rozdílu věku. Je důležité oběť neobviňovat, ale naslouchat jí a zároveň ji pochopit a poskytnout pomoc.

V praktické části jsem se věnovala výzkumnému kvantitativnímu šetření, přičemž jsem zvolila techniku kladení otázek. Zkoumaným vzorkem byli senioři věkových kategorií 65 – 70 let, 70 – 75 let a senioři nad 75 let. Pro zhodnocení výsledků jsem využila metodu analýzy. Cílem praktické části bylo potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy, které vycházely z problematiky. Výsledky, které vyplynuly z provedené analýzy, jasně poukázaly na to, že rozdíly věku v projevech násilí mezi seniory nehrají žádnou roli. Dále, že mezi seniory je častěji páchané násilí na ženách než na mužích.

Z pohledu prevence problému je na místě zhodnotit, že se situace všeobecně zlepšuje, a to pomocí neziskových, ale i státních organizací, které se zaslouhují o zvýšenou informovanost společnosti o pojmu domácího násilí. Je patrné, že i pomocí médií lze se o těchto jevech doslechnout, což lze považovat za základní krok v předcházení těmto problémům. Stále se můžeme setkat s obecnými názory ve společnosti, které domácí násilí zlehčují. Proto je důležité vštípit do paměti každého, že se nesmí tolerovat projevy

jakéhokoliv násilí na různých typech skupin, o to více na seniorech, kteří vzhledem ke svému věku mají omezenou možnost se případným útokům bránit. V případě, že problematika domácího násilí bude řešena, tak je před námi možnost, jak zastavit či omezit projevy násilí již v jeho počátcích. Důležitá je také součinnost legislativy, pomocí které je zakročeno v případech takových činů.

Cílem práce bylo získání informací o problematice domácího násilí vůči seniorům a zároveň navrženo řešení pro zlepšení výše zmíněné problematiky. Jak je z výsledků patrné, teoretická část naplnila první cíl práce, přičemž pomocí praktické části se mi podařilo naplnit cíl druhý, a to zamyšlení nad tím, jak pomoci seniorům v řešení vzniklých situací. Jak je z dotazníkového výzkumu zřejmé, sami senioři odpověděli na položené otázky a tím i upozornili na oblasti, které si zaslouží pozornost. A to zejména zlepšení výchovy dětí, větší informovanost o problematice domácího násilí a také učení se úctě k seniorům. Tyto tři oblasti jsou klíčové při prevenci domácího násilí. Na výše uvedené oblasti je důležité obrátit pozornost celé společnosti. Jedině pomocí praktického působení můžeme zajistit seniorům důstojné stáří. Důležitým faktem je to, že společnost by na tuto problematiku měla nahlížet tím způsobem, jakým je potřeba.

Závěrem konstatuji, že tematika domácího násilí je velice obsáhlá, proto není možné ji postihnout v celé šíři v této bakalářské práci. I přesto věřím, že práce zaměřená na problematiku domácího násilí páchaného na seniorech přispěje ke zdůraznění nutnosti řešení tohoto fenoménu dnešní doby, kterým násilí páchané v domácím prostředí bezesporu je.

SEZNAM POUŽITÍ LITERATUTY

- [1] BUSKOTTE, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
- [2] BURIÁNEK, J.; KOVAŘÍK, J.; ZIMMELOVÁ, P. *Domácí násilí na mužích a seniorech*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006. 110 s. ISBN 80-7254-914-6.
- [3] CONWAYOVÁ, H. *Domácí násilí. Příručka pro současné i potencionální oběti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. 159 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
- [4] ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 252 s. ISBN 80-85858-70-3.
- [5] ČÍRTKOVÁ, L.; VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada Publishing, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
- [6] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [7] GJURIČOVÁ, Š.; KOCOURKOVÁ, J.; KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. 101 s. ISBN 80-7024-416-3.
- [8] HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-9.
- [9] HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. 83 s. ISBN 80-7013-397-X.
- [10] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [11] KALVACH, Z. *Týrání, zneužívání a zanedbávání seniorů jako medicínský problém*. Časopis lékařů českých, 1997, 136, 170-173
- [12] LOUCKÁ, K. *Stáří jako problém*. Sociální politika, 1999, 4, 11-12
- [13] MARREWA, A. *Nenechte si ubližovat*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 262 s. ISBN 80-7178-510-5.
- [14] MARTINKOVÁ, M.; MACHÁČKOVÁ, R. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí: Dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice (empirické poznatky a rozbor vybrané právní problematiky)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. ISBN 80-86008-98-3.

- [15] MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
- [16] MATOUŠEK, O.; KODYMOVÁ, P. (ed) *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
- [17] NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1999. 287 s. ISBN 80-200-0690-7.
- [18] *Pomoc obětem násilí v rodině*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 1999. ISBN 80-86284-06-9.
- [19] SPURNÝ, J. *Psychologie násilí*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4.
- [20] ŠMOLKA, P.; MACH, J. *Když Vás trápí někdo blízký*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 176 s. ISBN 80-7178-337-4.
- [21] VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3.
- [22] VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

LEGISLATIVNÍ NORMY:

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních lidských práv a svobod

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění část zákonů spadajících do oblasti ochrany před domácím násilím

Zákon č. 140/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

INTERNETOVÉ ZDROJE

[1] <http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>

- Občanské sdružení ACORUS, 20.03.2009

[2] <http://www.bkb.cz/index.htm> – Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí, 20.03.2009

[3] <http://www.mvcr.cz/nasili/default.htm> – Ministerstvo vnitra ČR, 7.04.2009

[4] <http://www.profem.cz> – Společnost proFem o.p.s., 20.03.2009

[5] <http://www.rosa-os.cz> – Občanské sdružení ROSA, 20.03.2009

[6] http://www.slezskadiakonie.cz/elpis_ostrava.html – Slezská diakonie, poradna Elpis, 20.03.2009

[7] <http://stoplus.cz/archiv/syndromy.html> – 100+1, Stockholmský syndrom, 07.04.2009

[8] http://cs.wikipedia.org/wiki/Stockholmský_syndrom

- Otevřená encyklopedie Wikipedie, 07.04.2009

[9] <http://www.zivot90.cz> – Občanské sdružení ŽIVOT90, 14.04.2009

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1. Zda jsou muži a ženy ve věku od 65 – 70 let seznámeni s pojmem domácího násilí (odkud).....	38
Graf 2. Zda jsou muži a ženy ve věku od 70 – 75 let seznámeni s pojmem domácího násilí (odkud).....	39
Graf 3. Zda jsou muži a ženy ve věku nad 75 let seznámeni s pojmem domácího násilí (odkud).....	39
Graf 4. Náзор mužů a žen ve věku od 65 – 70 let na známky domácího násilí vůči seniorům	42
Graf 5. Náзор mužů a žen ve věku 70 – 75 let na známky domácího násilí vůči seniorům	42
Graf 6. Náзор mužů a žen ve věku nad 75 let na známky domácího násilí vůči seniorům	43
Graf 7. Mají muži a ženy ve věku od 65 – 70 let zkušenost s domácím násilím.....	45
Graf 8. Mají muži a ženy ve věku od 70 – 75 let zkušenost s domácím násilím.....	46
Graf 9. Mají muži a ženy ve věku nad 75 let zkušenost s domácím násilím.....	46
Graf 10. Zda by se muži a ženy ve věku od 65 – 70 let svěřili v případě, že by na nich bylo pácháno domácí násilí.....	49
Graf 11. Zda by se muži a ženy ve věku od 70 – 75 let svěřili v případě, že by na nich bylo pácháno domácí násilí.....	49
Graf 12. Zda by se muži a ženy ve věku nad 75 let svěřili v případě, že by na nich bylo pácháno domácí násilí.....	50
Graf 13. Domnívají se muži a ženy ve věku od 65 – 70 let, že se tato problematika řeší....	52
Graf 14. Domnívají se muži a ženy ve věku od 70 – 75 let, že se tato problematika řeší....	52
Graf 15. Domnívají se muži a ženy ve věku nad 75 let, že se tato problematika řeší.....	53
Graf 16. Co je podle mužů a žen (ve věku 65 – 70 let) hlavním důvodem páchání domácího násilí právě na nich.....	55

- Graf 17. Co je podle mužů a žen (ve věku od 70 – 75 let) hlavním důvodem páčání domácího násilí právě na nich.....55
- Graf 18. Co je podle mužů a žen (ve věku nad 75 let) hlavním důvodem páčání domácího násilí právě na nich.....56
- Graf 19. Domnívají se muži a ženy ve věku od 65 – 70 let, že existuje prevence k potlačení domácího násilí páchaného na nich, jakožto obětech.....58
- Graf 20. Domnívají se muži a ženy ve věku od 70 -75 let, že existuje prevence k potlačení domácího násilí páchaného na nich, jakožto obětech.....59
- Graf 21. Domnívají se muži a ženy ve věku nad 75 let, že existuje prevence k potlačení domácího násilí páchaného na nich, jakožto obětech.....59

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Předložené dotazníky mezi seniory.....	35
Tab. 2. Zkoumané osoby dle pohlaví a věku.....	36
Tab. 3. Zda jsou muži v níže uvedeném věku seznámeni s pojmem domácího násilí.....	37
Tab. 4. Zda jsou ženy v níže uvedeném věku seznámeny s pojmem domácího násilí.....	38
Tab. 5. Náзор mužů na známky domácího násilí vůči seniorům.....	41
Tab. 6. Názor žen na známky domácího násilí vůči seniorům.....	41
Tab. 7. Zkušenost mužů s domácím násilím.....	44
Tab. 8. Zkušenost žen s domácím násilím.....	45
Tab. 9. Zda by se muži svěřili v případě, že by na nich bylo páčáno domácí násilí.....	48
Tab. 10. Zda by se ženy svěřily v případě, že by na nich bylo páčáno domácí násilí.....	49
Tab. 11. Domnívají se muži, že se tato problematika řeší.....	51
Tab. 12. Domnívají se ženy, že se tato problematika řeší.....	51
Tab. 13. Co je podle mužů, hlavním důvodem páčání domácího násilí právě na nich.....	54
Tab. 14. Co je podle žen, hlavním důvodem páčání domácího násilí právě na nich.....	54
Tab. 15. Jaké podoby, podle mužů, má prevence k potlačení domácího násilí páčaného na nich, jakožto obětích.....	57
Tab. 16. Jaké podoby, podle žen, má prevence k potlačení domácího násilí páčaného na nich, jakožto obětích.....	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Informační leták „STOP NÁSILÍ NA SENIORECH“

Příloha P 2: Dotazník domácího násilí využitý při výzkumu

Příloha P 3: Přepis rozhovoru s obětí domácího násilí

PŘÍLOHA P 1: INFORMAČNÍ LETÁK

CO JE NÁSILÍ NA SENIORECH? CO JE ZANEDBÁVÁNÍ?

Jedná se o donucovací chování užívaného jednou osobou k ovládnutí jiné nebo jiných osob. Může mít rozmanité podoby: hrubé nadávky, stálé kritizování, ponižující urážky, zesměšňování, podřívání sebedůvěry, omezování osobní svobody, ekonomické vydírání, vyhrožování tělesným ublížením až po přímé tělesné ublížování. Charakteristickým rysem je jeho opakování, dlouhodobost a téměř každodenní přítomnost.

Odehrává se v domácím prostředí i v ústavech. Někdy probíhá tak nenápadně, že si ho ani blízké okolí seniora nemusí povšimnout.

Nemusí jít vždy o záměrné počínání, ale o způsob obrany přetížných pečovateli.

FYZICKÉ NÁSILÍ:

bítí, vystavování chladu, netlumení bolesti, samoúčelné, nepřiměřené a trýznivé používání prostředků k omezování pohybu (např. kurtování), odprání jídla.

PSYCHICKÉ A CITOVÉ TÝRÁNÍ:

nadávky, urážky, vyhrožování, ponižování, omezování běžných aktivit a sociálních kontaktů, např. návštěv přátel či vnuček, zdůrazňování nepotřebnosti seniora, apod.

FINANČNÍ A MAJETKOVÉ ZNEUŽÍVÁNÍ SENIORŮ:

přisvojování si důchodu seniora, nevýhodné nebo nedobrovolné převody majetku, nátlak na změny v závěti nebo ovlivňování jejího obsahu, omezování vlastnických práv, apod.

SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ:

např. ze strany jiných klientů ústavní péče nebo členů rodiny

ZANEDBÁVÁNÍ:

opomíjení potřeb seniora, neposkytování přiměřené pomoci, odprání péče, na jakou má každý občan nárok: odvrátitelný rozvoj imobility, proleženin, ztráty soběstačnosti během pobytu, nedostatečná strava, apod.

KAM SE OBRÁTIT O POMOC?

POLICIE ČR	158
MĚSTSKÁ POLICIE	156
ZÁCHRANNÁ SLUŽBA	155
Univerzální linka tísňového volání v zemích EU	112

SENIOR TELEFON 800 157 157

bezplatná nonstop krizová linka

DONA – nonstop 251 511 313

RIAPS – nonstop 222 580 697

ELPIDA – bezplatná linka 800 200 007

Po-Pá od 8 do 20 hod

CENTRUM KRIZOVÉ INTERVENCE - nonstop 284 016 666

SPECIALIZOVANÁ PORADENSKÁ CENTRA:

ŽIVOT 90 222 333 500

Karolíny Světlé 18, Praha 1

SOS centrum Diakonie ČCE 222 514 040

Belgická 22, 120 00 Praha 2

ČESKÁ ALZHEIMEROVSKÁ SPOLEČNOST (ČALS) 283 880 346

ČESKÁ ALZHEIMEROVSKÁ SPOLEČNOST (ČALS)

SOCIÁLNÍ ODBORY MĚSTSKÝCH NEBO KRAJSKÝCH ÚŘADŮ

VÁŠ PRAKTICKÝ LÉKAŘ

odkazy: www.gerontologie.cz • www.alzheimer.cz

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER

Vydalo Občanské sdružení ŽIVOT 90

Karolíny Světlé 18, 110 01 Praha 1 za přispění Rady seniorů při ČHV a National Center on Elder Abuse, Washington, DC, jako informační materiál pro seniory • Photo (front page) © Cimbur 2006 • © 2006 Život 90

STOP NÁSILÍ NA SENIORECH

Děje se denně i v České republice

www.zivot90.cz

NEBUĎME HLUŠÍ, SLEPÍ A LHOSTEJNÍ !

13 % RESPONDENTŮ Z ŘAD SENIORŮ SE SETKALO S FYZICKÝM NAPADENÍM

20 % RESPONDENTŮ Z ŘAD SENIORŮ SE SETKALO S PSYCHICKÝM TÝRÁNÍM

Zdroj: Závěrečná zpráva výzkumného projektu RM 01/15/04 MZV ČR
Realita: Zdravotně sociální kultiva Jihomoravská univerzity v Č. Budějovicích

*Nikdo není povinen snášet týrání, vydírání, násilí.
Nikdo nemá právo jiného člověka ponižovat a týrat.
Chyba je v tyranizujícím násilníkovi, nikoli v oběti!*

*Oběť se nemá za co stydět.
V naprosté většině případů je první projev násilí
jen začátek! Jednejte hned a nepodceňujte situaci.*

PŘÍLOHA P 2: DOTAZNÍK DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění níže uvedeného dotazníku, který je zaměřený na problematiku domácího násilí páchaného vůči seniorům. Dotazník má anonymní charakter, prosím nepodepisujte se, pouze označte Váš věk a pohlaví. Odpovídejte pravdivě. Vaše odpovědi poslouží jako podklad ke zpracování analýzy výskytu domácího násilí páchaného na seniorech v rámci zpracování výzkumu mé bakalářské práce.

Kateřina Filipová

studentka 3.r. Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Věk:

- 65 – 70***
- 70 – 75***
- 75 - ...***

Pohlaví:

- žena***
- muž***

1. Slyšel(a) jste někdy o pojmu domácího násilí páchaného na seniorech?

a) ano (vyjádřete kde)

b) ne

c) nevím

2. Popište krátce chování, které vykazuje známky domácího násilí vůči seniorům.

3. Máte osobní zkušenost s tímto jevem?

a) ano (uveďte prosím projevy násilí) b) ne c) nevím

4. Svěřil(a) byste se v případě, že by na Vás bylo páchané násilí v domácím prostředí?

a) ano (označte komu) b) ne c) nevím

- rodinným příslušníkům
- přátelům
- Policii ČR
- linka pomoci
- jiné _____

5. Domníváte se, že se tato problematika řeší? (médiá, pomocí preventivní reklamy, apod.)

a) ano b) ne c) nevím

6. Člověk, který je schopen ubližovat vědomě bezbranným seniorům, má vždy důvod páchat takové činy. Napište krátce Váš názor na to, co bývá hlavní příčinou toho, že právě senioři se stávají oběťmi útoků.

7. Zamyslete se a napište, zda existuje prevence, která by potlačila domácí násilí vůči seniorům?

Děkuji Vám za ochotu a čas, který jste věnovali vyplňování dotazníku.

PŘÍLOHA P 3: PŘEPIS ROZHOVORU S OBĚTÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Na základě výzkumu, který jsem prováděla mezi skupinou seniorů se mi naskytla možnost provést rozhovor s jednou ženou, obětí domácího násilí, která byla ochotna spolupracovat při zodpovídání mnou položených otázek.

Možnost provedení rozhovoru jsem zvolila z tohoto důvodu, že v tomto případě je možné verbální formou získat odpovědi na otázky, které jsou důležité pro objasnění pocitů oběti. Je na místě tento rozhovor uvést vzhledem k závažnosti problematiky.

Informace jsem zjišťovala cíleně na základě polostrukturovaného rozhovoru, který jsem měla již připravený (dále jsem ho přizpůsobila rozhovoru, abych se dozvěděla potřebné informace).

Důvod, proč jsem si zvolila formu polostrukturovaného rozhovoru je takový, že jsem umožnila respondentce vyjádřit se k problematice volným způsobem a zároveň se mohla dodatečně ptát na otázky různého typu. Měla jsem předem připravený seznam otázek.

Otázky jsem zaměřila na zjištění pocitů a zkušeností s problematikou domácího násilí, přičemž šlo zejména o získávání tohoto prvotního pocitu, který člověka napadne při spojení s prožitou zkušeností.

Místo k rozhovoru jsem zvolila tak, aby nijak nenarušovalo průběh rozhovoru a zároveň nebyl nikdo přítomný, takže oběť se cítila bezpečně a v té souvislosti byla ochotna spolupracovat.

Celý rozhovor jsem nahrávala na diktafon. Tuto formu zaznamenávání jsem zvolila z důvodu, aby odpovědi byly odpovídající formou použity do přepisu celého rozhovoru. Po provedení rozhovoru jsem došla k fázi zpracování rozhovoru, přičemž bylo zapotřebí přepsat z diktafonu informace, které jsem získala do elektronické podoby (viz níže).

Charakteristika respondentky:

Žena (72 let), vdaná, matka dvou dětí, pracovala jako dělnice v továrně, nyní v důchodu, povahově – tichá, nemluvná, příliš důvěřivá, konflikty přijímá jako denní rituál – nijak je neřeší, velice citlivá. V důsledku své povahy má pouze jednu blízkou přítelkyni a svou rodinu.

Přepis rozhovoru

Nejprve bych se Vás chtěla zeptat na Váš život. Jak byste popsala Váš život?

Jak bych popsala svůj život? Víte, to není jednoduchá otázka, protože jednou jste nahoře a jednou jste dole. Co se týká mého dětství a období dospívání, tak bych jednou větou řekla, že „perfektní“. Moje mládí bych přála každému. Bydleli jsme na vesnickém statku, měli spousty domácích zvířat. Rodiče byli velice hodní, pečliví a starostliví. Nezažila jsem, že by mezi sebou měli konflikt, ale oni byli takové povahy, když ten konflikt měli, tak ho neřešili před námi. Byli jsme početná rodina a vždycky jsme se mohli obrátit jeden na druhého. V období dospívání jsem si zkusila své s chlapci asi jako každá jiná holka. V tomto období jsem poznala manžela, se kterým jsem do současné doby. Naše manželství trvá již 55 let. Neuvěřitelné, že.

S manželem jste se tedy potkali v období Vašeho dospívání, jak byste popsala Váš další životní osud?

Náš společný vztah byl na počátku plný lásky, důvěry a pochopení. Mému manželovi bylo tenkrát čerstvých 18 let. Mně bylo 17 let. Vztah v tehdejší době v tomto věku byl naprosto normální záležitostí. V té době jsem otěhotněla a rodiče nás přinutili ke svazku. Bylo nemyslitelné pro mou rodinu, že bych byla svobodná matka. S manželem jsme se vzali a já porodila prvorozeného syna. Na dítě jsme byli oba moc natěšení.

Změnilo se něco po svatbě s manželem?

Když na to vzpomínám, tak bych řekla, že nic. Byli jsme pořád moc zamilovaní a narozený syn nám dělal jen radost. Jako rodina jsme bydleli u mých rodičů na statku, protože jsme tenkrát moc peněz neměli. Pomáhala jsem s domácími pracemi, starala se o dobytek, obstarávala manžela, pečovala o syna a jako mladá jsem to zvládala. Manžel byl milý, úslužný, starostlivý. Po dvou letech se nám narodila ještě dcerunka, ze které jsme se těšili také. Manžel vždycky říkaval, že je jak ve snu, že mě měl možnost potkat a že pro svou rodinu udělá vše.

Napadlo Vás v této době, že Váš muž by byl schopný násilného chování?

Kdepak, jděte.

V kterém období myslíte, že se začaly projevovat první známky agrese?

Když tak na to vzpomínám, tak do chvíle, kdy jsme byli šťastní a spokojení a taky zamilovaní, tak by mě v životě nenapadlo, že tento člověk, který je otec mých dětí, by mohl

být někdy agresivní. Ohlédnou-li se zpátky, tak první příznaky začaly, když děti byly ještě malé, bylo jim kolem 10 až 12 let. Já v té době začala pracovat, abychom si zlepšili svou finanční situaci, protože peněz bylo zapotřebí. Pracovala jsem v místní fabrice jako dělnice. Práce to byla náročná, ale já jsem v životě nepracovala, jen jsem dělala práce, na které jsem byla zvyklá od mládí. Byly to práce na rodinném statku. V této době však manželovi začalo vadit, že chodím do práce, nemám tolik času se o rodinu starat a dával mi to najevo pokaždé, když jsem přišla z práce domů.

Jakou formou se to projevovalo?

Jednalo se zejména o slovní napadání. V té době to bylo stále mírného rázu, když to srovnám se současností. Říkal mi věci jako že: „... jestli si uvědomuji, že zanedbávám rodinu,že nejsem vůbec zodpovědná,“ a podobně. Já jsem z toho byla celá nešťastná a jsem takové povahy, že si to příliš беру k srdci.

Jak se Váš vztah vyvíjel dále?

Roky plynuly. Já stále chodila do práce. Manžel také chodil do práce. O naše děti se starali moji rodiče. A tato forma nátlaku se s přibývajícím věkem začala stupňovat a stupňovala se tak dlouho, až děti vyrostly a odešly z domu. V té chvíli se nám změnil vztah a celý život, nebyli jsme na to zvyklí. Přijďte si jako sám a najednou tu nejsou ti, o které se staráte a oni Vám vylétnou z hnízda a najednou jsou samostatní. Řekla bych, že v této době jsme se ocitli sami a manžel začal navštěvovat místní hospodu na náměstí. Nepochopila jsem, proč to dělá, protože v životě do hospody nechodil. V těchto chvílích jsem byla naprosto opuštěná. Přátel jsem nikdy moc neměla a život na statku, který je mimo ves je taky opuštěný. Měla jsem známé akorát v mojí práci, ale tito lidé mi nebyli nijak blízcí. Nejhorší chvíle byly, když se manžel z hospody vracel, většinou v podnapilém stavu. Tyto jeho stavy byly pro mě nejhorší, protože já jsem byla ta, která je na blízku a je jeho terčem.

Myslíte si, že když manžel začal navštěvovat hospodu, tak to byl první krok k podpoření jeho agresivního chování?

Ano, tohle vím! Já s tím člověkem léta žila, vím jaký byl, jaké měl mouchy, ale teprve ten alkohol z něj udělal člověka, o kterém jsem si myslela, že ho vůbec neznám.

Jaké byly jeho návraty?

Jedním slovem „odporné“. Nerada na to vzpomínám. Byla jsem obviňována ze spousty věcí. Myslím si, že k tomu neměl jediný důvod, ale ten alkohol zavinil něco, aby on si

mohl hledat důvod, jak mě zranit. Věděl, že jsem citlivá, a o to to pro mě bylo těžší.

Co třeba říkal? Chápu dobře, že Vás napadal jen slovně?

Ano, pouze slovně. Z jeho strany to byl psychický nátlak na mě. Vyžadoval teplou večeri i v případě, že už byla půlnoc. Nenechal mě usnout. A pořád dokola říkal, to co dělám, dělám špatně. Já si to hrozně brala k srdci.

Tyto situace Vám přišly jako nenormální, řešila jste je nějak?

No, co bych Vám k této otázce řekla. Ano, přišly mi nenormální, ale co jste v té době mohla dělat. V té době šlo jen všechno snášet, nebylo východiska, ani jsem se nesnažila vyhledat nějakou pomoc. Nevěděla jsem, kam se obrátit. Já o svém problému nikomu neřekla ani rodičům.

Takže jak roky plynuly, děti odešly z domova, vy jste chodila do práce, manžel chodil do práce a dále jste snášela tento psychický nátlak. Když zavzpomínáte, jak dlouho byste řekla, že se tento psychický nátlak projevuje?

Po pravdě řečeno, až doteď. Více se to stupňovalo ve chvíli, kdy jsme oba nastoupili do důchodu a měli tak více času na svůj život, ale manžel pořád navštěvoval místní hospodu a za ta léta se to s ním zhouplo.

Změnila se v důsledku jeho chování vaše povaha?

Změnila a o moc.

Jakým způsobem?

Jsem uzavřená sama do sebe a nedopustím, aby se mé okolí dozvědělo o tom, že se něco takového u nás děje.

Napadla Vás někdy myšlenka, že Váš příběh nese známky domácího násilí?

Byly chvíle, kdy jsem si řekla, že se jedná z jeho strany o psychický nátlak, ale nenapadlo mě, že je to domácí násilí.

Rozumím tomu správně, že by jste se nikomu ze svého okolí nesvěřila?

Jak už jsem říkala, nesvěřila bych se.

Z tohoto rozhovoru vyplynulo, že jste se stala obětí domácího násilí, dokážete si to přiznat?

Myslím si, že toto je příliš osobní a nejspíš nedokážu.

Jak je možné, že jste ve vztahu s manželem vydrželi tak dlouho i přes známky psychického násilí z jeho strany vůči Vám?

Já Vám řeknu jedno, já toho člověka ze srdce miluji a on není takový, jak se zdá, to z něj dělá ten alkohol. A na stará kolena nechce být nikdo sám.

Já Vám velice děkuji za ochotu se mnou spolupracovat. Velice si vážím toho, že jste mi odpovídala na kladené otázky, na které mnohdy nemuselo být snadné odpovídat.

Nemáte vůbec zač. Ráda jsem Vám poskytla rozhovor. Řeknu Vám, že mám brouka v hlavě, po té otázce, kdy jste se mě zeptala, jestli si připouštím, že jsem oběť domácího násilí. Budu o tom teď více přemýšlet.

(Interpretace výsledků získaných rozhovorem je uvedena v podkapitole 10.8)